

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**RAČUNOVODSKE INFORMACIJE ZA UGOTAVLJANJE
KAPITALSKE USTREZNOSTI PODJETJA**

Ljubljana, januar 2004

TOMAŽ JUNKAR

I Z J A V A

Študent TOMAŽ JUNKAR izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. SLAVKE KAVČIČ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

K A Z A L O

UVOD.....	1
1. VPETOST RAČUNOVODSKE IN FINANČNE POSLOVNE FUNKCIJE V POSLOVNI SISTEM	3
1.1. Podjetje kot poslovni sistem	3
1.2. Računovodska funkcija v podjetju	5
1.2.1. Opredelitev računovodstva in njegove družbene vloge.....	5
1.2.2. Vsebina računovodske funkcije	8
1.2.3. Računovodske informacije	10
1.3. Finančna funkcija v podjetju	13
1.3.1. Vsebina finančne funkcije kot ene izmed temeljnih poslovnih funkcij podjetja.....	13
1.3.2. Načelo plačilne sposobnosti podjetja kot osrednje načelo finančne politike.....	16
1.4. Povezanost med računovodsko in finančno funkcijo v podjetju	19
2. KAPITALSKA USTREZNOST PODJETJA	20
2.1. Opredelitev pojma kapitalske ustreznosti	20
2.2. Model kapitalske ustreznosti podjetja	25
2.2.1. Opredelitev modela kapitalske ustreznosti podjetja	25
2.2.2. Spreminjanje obsega razpoložljivega obratnega kapitala	29
2.2.3. Spreminjanje obsega optimalnega obratnega kapitala	30
2.2.3.1. Nekateri dodatni vidiki, ki jih moramo upoštevati pri opredelitvi optimalnega obratnega kapitala podjetja v praksi	34
2.2.4. Rezervni obratni kapital podjetja	39
3. PRAKTIČNI PRIMER OCENJEVANJA KAPITALSKE USTREZNOSTI PODJETJA	41
3.1. Kratka predstavitev Nuklearne elektrarne Krško, d.o.o.	41
3.2. Prikaz izračuna kapitalske ustreznosti na primeru NEK	43
SKLEP	48
LITERATURA	51
VIRI	52
PRILOGE	

U V O D

V Sloveniji smo v zadnjem desetletju izpeljali temeljito preobrazbo družbeno-ekonomskega sistema. Podjetje tako tudi pri nas postaja odločilna, dinamična celica gospodarstva in nosilec konkurenčne tekme v času, ko izginjajo meje med domačimi in tujimi trgi. Nove gospodarske razmere omogočajo podjetjem večjo svobodo pri finančnem poslovanju, s čimer se je povečalo tveganje in tudi odgovornost managementa pri poslovanju in odločanju v podjetjih. Takšne okoliščine zahtevajo od podjetij oz. njihovega posloводства stalno preučevanje, kakšen je vpliv notranjih in zunanjih dejavnikov na zastavljene kratkoročne in dolgoročne cilje poslovanja.

Eden izmed ključnih dejavnikov uspešnosti v poslovanju in temeljni pogoj za ohranjanje konkurenčne sposobnosti podjetja je postalo obvladovanje najrazličnejših poslovnih tveganj, od katerih je zagotovo med pomembnejšimi *obvladovanje tveganja plačilne nesposobnosti podjetja*. Plačilna nesposobnost podjetij oz. slaba finančna disciplina nasploh je namreč postala ena izmed temeljnih značilnosti našega (post)tranzicijskega obdobja. Kakšne bodo posledice trajnejše plačilne nesposobnosti podjetja, je odvisno od gospodarskega sistema in od sankcij, ki so v določenem poslovnem okolju značilne za tak primer. V prejšnjem gospodarskem sistemu so bila pri nas številna podjetja plačilno nesposobna, vendar niso šla v stečaj oz. likvidacijo, ker smo poznali le zakonske (denarne) sankcije, ki pa niso bile učinkovite. Značilnost sodobnih tržnih gospodarstev pa je, da plačilno nesposobna podjetja doletijo tržne sankcije, saj se takšnim podjetjem pričejo izogibati njihovi poslovni partnerji, kar na daljši rok vodi k njihovi dokončni likvidaciji oz. prenehanju poslovanja. Hkrati pa je za določeno narodno gospodarstvo zelo pomembno, da ima transparenten in stabilen makroekonomski okvir, katerega pomembnejši del predstavlja ustrezno urejen finančni sistem. Le-ta mora zagotoviti pregledno in stabilno finančno okolje z jasno določenimi normami finančnega poslovanja, na drugi strani pa mora v obliki ustreznih predpisov poskrbeti tudi za učinkovite in pregledne zakonske sankcije za vsako kršitev finančne (plačilne) discipline s strani posameznih poslovnih subjektov. V ta namen mora imeti vsako uspešno narodno gospodarstvo tudi ustrezno finančno zakonodajo.

Eden izmed glavnih namenov leta 1999 sprejetega in s koncem januarja leta 2000 v vseh določbah veljavnega **Zakona o finančnem poslovanju podjetij** (v nadaljevanju ZFPPod), ki torej sodi v okvir slovenske finančne zakonodaje, je bil prav *prispevati k jasnejšim pogojem finančnega poslovanja slovenskih podjetij in s tem k boljši finančni disciplini podjetij*. Namen ZFPPod je dvojen, in sicer:

1. urediti dolžnosti podjetij¹ na področju finančnega poslovanja in

¹ Na splošno se ZFPPod nanaša na vse gospodarske subjekte, ki so definirani kot gospodarske družbe po Zakonu o gospodarskih družbah (d.d., d.o.o., k.d., d.n.o., k.d.d., tiha družba), podjetnike posameznike (s.p.), zadrage in zavode. Določbe zakona pa *ne* veljajo za: javne zavode, banke, zavarovalnice, borznoposredniške družbe in družbe za upravljanje.

2. urediti postopek izbrisa gospodarskih družb iz sodnega registra brez predhodne likvidacije.

V okviru prve točke ZFPPOd opredeljuje *pravila skrbnega finančnega poslovanja*, ki jih morajo podjetja upoštevati pri svojem delovanju, in tudi jasno predpisuje dolžnosti uprave in nadzornega sveta podjetja na področju finančnega poslovanja. *Ena izmed v Zakonu navedenih zahtev v zvezi s skrbnim finančnim poslovanjem, je **zahteva po kapitalski ustreznosti podjetja***, ki velja le za kapitalske družbe (d.d., d.o.o., k.d.d.). V skladu s to zahtevo *mora podjetje zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na:*

- obseg in vrste poslov, ki jih opravlja, ter
- tveganja, ki jim je izpostavljeno pri opravljanju teh poslov.

Podjetje mora biti torej kapitalsko ustrezno, kar je, kot pojasnujemo v nadaljevanju, v skladu s Kodeksom poslovnofinančnih načel eden izmed temeljnih pogojev za uresničevanje načela trajne oz. dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja.

Namen diplomske naloge je *pojasniti zahtevo ZFPPOd v zvezi s kapitalsko ustreznostjo podjetja*, saj je Zakon v opredelitvi kapitalske ustreznosti precej načelen in le-te ne opredeljuje v smislu natančno preverljivega dejstva, niti ne ponuja natančnih sodil za njeno presojo, ampak podjetjem predvsem nalaga, da poslujejo v skladu s poslovnofinančnimi načeli, ki jih je izdal Slovenski inštitut za revizijo (v nadaljevanju SIR).

Za dosego zgoraj navedenega cilja je diplomska naloga zasnovana **iz treh delov**. Osnovni vir podatkov in informacij za finančno odločanje predstavlja računovodstvo, zato je *v prvem delu* prikazana vpetost računovodske in finančne funkcije v poslovni sistem in njuna medsebojna povezanost. Pri tem smo najprej prikazali koncept podjetja kot poslovnega sistema, nato pa predstavili glavne značilnosti računovodske poslovne funkcije kot temeljne informacijske funkcije v podjetju. Poglavje o računovodski funkciji smo zaključili s predstavitvijo računovodskih informacij kot končnega rezultata računovodskega obravnavanja podatkov. Temu sledi predstavitev finančne poslovne funkcije kot ene izmed temeljnih (izvajalnih) poslovnih funkcij, v okviru katere se sprejemajo tudi odločitve o plačilni sposobnosti podjetja, katerih del se nanaša na odločanje o kapitalski ustreznosti podjetja. Posebej je izpostavljena temeljna naloga financ v podjetju, ki se kaže v prizadevanjih za zagotovitev trajne plačilne sposobnosti podjetja. Prvi del smo zaključili z opredelitvijo osnovnih značilnosti tesne povezanosti računovodske in finančne funkcije v podjetju.

V drugem poglavju je najprej opredeljena kapitalaska ustreznost podjetja v smislu ZFPPOd ter v smislu Kodeksa poslovnofinančnih načel (v nadaljevanju Kodeks), ki je v skladu z določili ZFPPOd postal temeljna strokovna podlaga, na kateri mora temeljiti finančno odločanje v podjetju. Sami opredelitvi pojma kapitalske ustreznosti podjetja, v drugem podpoglavju sledi predstavitev teoretičnega modela kapitalske

ustreznosti podjetja. Nato smo predstavili temeljna področja, ki opredeljujejo ustreznost kapitala podjetja in v tem okviru tudi osnovne ukrepe za zagotovitev kapitalne ustreznosti podjetja.

V *tretjem poglavju* smo na primeru podjetja Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o., prikazali, na kakšen način lahko podjetja v praksi uporabijo predstavljeni teoretični model za oceno svoje kapitalne ustreznosti v smislu določb ZFPod.

Temu sledi *sklep* s kratkim povzetkom temeljnih spoznanj, ki smo si jih pridobili v okviru obravnavane teme diplomske naloge.

1. VPETOST RAČUNOVODSKE IN FINANČNE POSLOVNE FUNKCIJE V POSLOVNI SISTEM

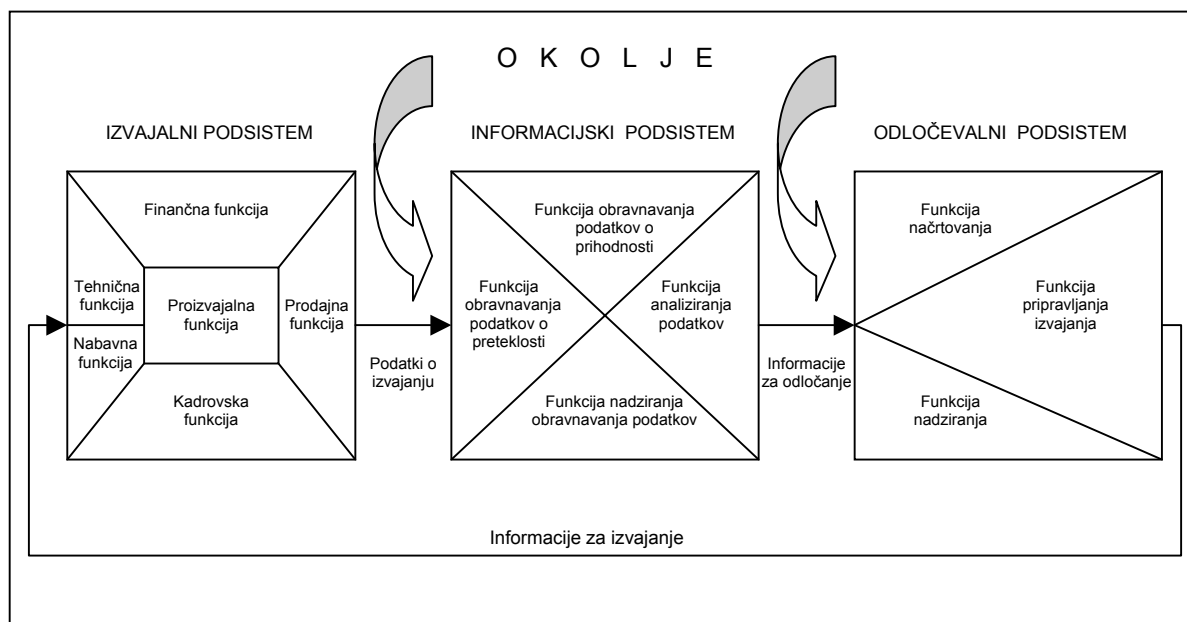
1.1. PODJETJE KOT POSLOVNI SISTEM

Poslovni sistem lahko opredelimo kot od okolja razmejeno in zaokroženo smiselno celoto, ki se ukvarja z nabavo prvin poslovnega procesa, proizvodnjo in prodajo proizvodov, nabavo in prodajo blaga ter opravljanjem storitev. Vzpostavijo ga ljudje, da bi z njim uresničevali svoje osebne ali širše cilje, kar dosežejo s samim delovanjem poslovnega sistema, ki ga označujemo kot poslovanje ali poslovni proces. Celotni poslovni proces je sestavljen iz posameznih stopenj – delnih poslovnih procesov, ki so povezani v vrsto posebnih nalog, katere lahko opredelimo tudi kot poslovne funkcije. V okviru opredelitve podjetja kot poslovnega sistema so poslovne funkcije združene v **tri osnovne podsisteme**, in sicer (Kavčič, 2001, str. 164-165):

- IZVAJALNI PODSISTEM, ki obsega *6 temeljnih (izvajalnih) poslovnih funkcij*, in sicer: kadrovske, tehnične, nabavno, prodajno, finančno in proizvodno funkcijo oz. funkcijo opravljanja storitev;
- ODLOČEVALNI PODSISTEM, ki ga zaokrožujejo *3 odločevalne poslovne funkcije*: funkcija načrtovanja, funkcija pripravljanja izvajanja in funkcija nadziranja;
- INFORMACIJSKI PODSISTEM, ki ga opredeljujejo *4 informacijske poslovne funkcije*: funkcija obravnavanja podatkov o preteklosti, funkcija obravnavanja podatkov o prihodnosti, funkcija nadziranja obravnavanja podatkov in funkcija analiziranja podatkov.

Zgoraj omenjene podsisteme podjetja kot poslovnega sistema oz. sklope poslovnih funkcij prikazuje Slika 1.

Slika 1: *Podjetje kot poslovni sistem*

VIR: Kavčič, 2001, str. 164-165.

Pri tem naj poudarimo, da so vsi trije podsistemi, ki tvorijo poslovni sistem kot celoto, tesno medsebojno povezani s tokovi podatkov in informacij, hkrati pa je poslovni sistem obdan tudi z okoljem, s katerim ga prav tako v večji ali manjši meri povezujejo povratni medsebojni vplivi (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, 1998, str. 36).

Podatki, ki se izoblikujejo v okviru delovanja temeljnih poslovnih funkcij, prehajajo v informacijski podsistem, ki iz podatkov o izvajanju, in tudi podatkov iz okolja poslovnega sistema, oblikuje informacije; le-te predstavljajo input za procese odločanja v odločevalnem podsistemu podjetja, v okviru katerega se na osnovi teh informacij, in določenih dodatnih informacij iz okolja, sprejemajo ustrezne odločitve, s katerimi se povratno vpliva na delovanje izvajalnega podsistema. Pri tem se moramo zavedati, da se tudi v okviru temeljnih poslovnih funkcij sprejemajo samostojne odločitve, ki se v večji meri nanašajo na posamezno področje poslovnega sistema, medtem ko se tiste iz odločevalnega podsistema nanašajo predvsem na področja, ki zadevajo celoten poslovni sistem oziroma se z njimi načrtuje, pripravlja izvajanje in nadzira usklajenost delovanja vseh poslovnih funkcij. Za ustrezno odločanje in usklajevanje poslovanja pa sta pomembna tudi povratna informacijska tokova, ki prihajata iz izvajalnega in informacijskega podsistema podjetja nazaj v odločevalni podsistem.

1.2. RAČUNOVODSKA FUNKCIJA V PODJETJU

1.2.1. OPREDELITEV RAČUNOVODSTVA IN NJEGOVE DRUŽBENE VLOGE

Za uspešno odločanje oz. za sprejemanje čim boljših odločitev v in izven podjetja so potrebne ustrezne informacije. Le-te se v primeru poslovnega sistema v pretežni meri kreirajo v informacijskemu podsistemu podjetja, ki zbira, hrani, obdeluje ter posreduje podatke in jih preoblikuje v informacije. Osrednji del informacijskega podsistema podjetja pa predstavlja računovodska poslovna funkcija (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, 1998, str. 36). Tako lahko sklenemo, da predstavlja **bistvo računovodstva kreiranje informacij**. Slednje pa vplivajo tako na odločitve znotraj samega poslovnega sistema, kakor tudi na odločitve v širšem družbeno-ekonomskem okolju. Računovodska dejavnost ima v tem smislu *izjemno mogočen vpliv na sprejemanje odločitev* ter v končni fazi na *delovanje vseh pravnih in tudi fizičnih oseb v družbi*. Ker so lahko informacije, ki se kreirajo v okviru računovodske dejavnosti v podjetjih, boljše ali slabše kvalitete, lahko v končni fazi vodijo k sprejemanju boljših ali slabših odločitev. Računovodstvo tako predstavlja eno izmed najvplivnejših družbenih dejavnosti in ima kot tako vpliv na večino ekonomskih, družbeno-socialnih in političnih odločitev (Bebbington, Gray, Laughlin, 2001, str. 5).

Tako pomembnega področja pa seveda ne moremo povsem prepustiti naključnemu (stihijskemu) razvoju, ampak ga je potrebno na ustrezen način urediti oz. regulirati, da bi zagotovili optimalno raven družbenih koristi, ki izhajajo iz njegovega udejstvovanja v družbi. Eno izmed temeljnih vprašanj v okviru računovodske znanosti je, na kakšen način naj bi bilo urejeno posredovanje računovodskih informacij njihovim uporabnikom zunaj podjetja. Pri tem si lahko v teoriji zamislimo dve osnovni ekstremni možnosti: popolnoma tržno regulacijo in popolno regulacijo s strani države. V praksi sodobnih kapitalističnih gospodarstev seveda ne zasledimo nobene izmed navedenih ekstremnih možnosti v čisti obliki, se pa posamezna narodna gospodarstva med seboj razlikujejo glede na to, v kolikšni meri je finančno poročanje gospodarskih subjektov **regulirano s strani trga** (samih tržnih udeležencev, katerih interese zastopajo različna združenja) in v kolikšni meri **s strani države**. Na finančno poročanje oz. na celotno računovodsko dejavnost v posameznem konkretnem gospodarskem prostoru pa imajo vpliv tudi *strokovna združenja računovodij*, ki bi jih sicer lahko uvrstili v okvir regulacije s strani trga, vendar jih zaradi njihove *osrednje vloge pri regulaciji* računovodstva na tem mestu posebej izpostavljamo. Ta združenja na globalni ravni povezuje Mednarodno združenje računovodij (IFAC-International Federation of Accountants), katerega osnovna skrb je koordinacija računovodske dejavnosti v posameznih narodnih gospodarstvih v smeri upoštevanja harmoniziranih mednarodnih računovodskih standardov (Alexander, Nobes, 2001, str. 8).

Računovodstvo kot stroka ima tako zelo pomembno, unikatno družbeno vlogo, ki ima v večini držav tudi ustrezno zakonsko podlago v zakonih, ki urejajo poslovanje podjetij (t.i. Companies Act; v Sloveniji pa je to v pretežni meri Zakon o gospodarskih družbah). Ta vloga torej primarno izhaja iz družbenih potreb po ustrezni regulaciji vplivne ekonomske moči poslovnih subjektov družbe. Posebna vloga računovodske stroke se torej kaže tudi v tem, da ji zakonodaja daje *pooblastilo pri opredeljevanju pravil regulacije* delovanja podjetij (preko finančnega poročanja in revizije) in opredeljevanju pravil delovanja računovodij v praksi. Zakonsko **omogočena samoregulacija** je eno izmed 3 osnovnih značilnosti računovodske stroke. Preostali dve pa se opredeljujeta kot (Bebbington, Gray, Laughlin, 2001, str. 16):

- **nujnost služenja javnemu interesu**, ki se kaže v teženju k povečevanju skupnih družbenih koristi (kadar obstaja konflikt med »privatnimi« interesi računovodske stroke in družbenim interesom, mora slednji prevladati) in
- da ima računovodstvo **jasno** opredeljeno **teoretično podlago** za svoje delovanje.

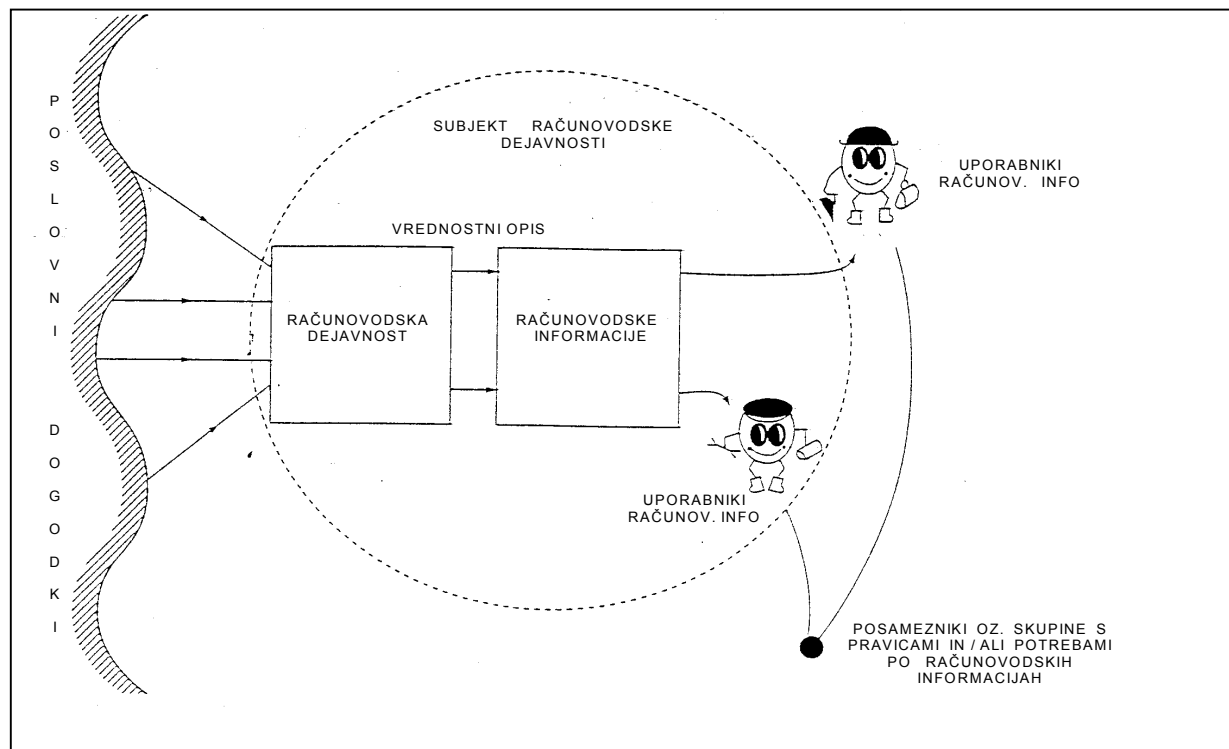
V domači in tuji literaturi ne moremo zaslediti le ene, vsesplošno sprejete definicije računovodstva. To je iz praktičnega vidika tudi povsem razumljivo, saj se odnos do računovodstva in njegova vloga v narodnem gospodarstvu nekoliko razlikujeta že med posameznimi evropskimi državami (Alexander, Nobes, 2001, str. 4). V tuji literaturi je še največkrat citirana definicija računovodstva, kot jo je opredelila Ameriška zveza računovodij (AAA-American Accounting Association). Le-ta opredeljuje **računovodstvo** kot **aktivnost identificiranja, zbiranja, opisovanja, shranjevanja, obdelovanja in posredovanja informacij o poslovnih dogodkih zainteresiranim uporabnikom z namenom zagotovitve ustrezne podpore pri poslovnem odločanju** (Bebbington, Gray, Laughlin, 2001, str. 8). Na ta način torej dejavnost računovodstva omogoča sprejemanje boljših, kakovostnejših in učinkovitejših poslovnih odločitev ter s tem prispeva k povečanju družbene blaginje.

Zgoraj opredeljena definicija računovodstva je dokaj splošna in nam kot taka ne pojasni natančno, v čem se računovodska dejavnost razlikuje od drugih družbenih dejavnosti, kot je npr. novinarstvo, ki tudi na nek način posreduje informacije o poslovnih dogodkih zainteresirani javnosti. Zato smo v nadaljevanju opredelili **4 osnovne sestavine računovodstva**, na katerih le-to temelji in po katerih se značilno razlikuje od ostalih družbenih dejavnosti (Bebbington, Gray, Laughlin, 2001, str. 9-11). Le-te so:

- subjekt računovodske dejavnosti,
- poslovni dogodki,
- vrednostni opis poslovnih dogodkov in
- uporabniki računovodskih informacij.

Navedene osnovne sestavine računovodstva na poenostavljen način prikazuje Slika 2.

Slika 2: Poenostavljen pogled na računovodsko dejavnost

VIR: Bebbington, Gray, Laughlin, 2001, str. 11.

Subjekt računovodske dejavnosti je določen posamezni družbeni subjekt, katerega poslovanje se spremlja v okviru računovodske dejavnosti, ker to zahteva družbeni interes oz. je to predpisano v obliki ustrezne zakonodaje. Gre za subjekte najrazličnejših pravnih in organizacijskih oblik (npr. podjetje, občina, bolnišnica, dobrodelna organizacija itd.), ki v okviru svojega poslovanja z drugimi subjekti družbe praviloma povzročajo nastanek dolžniško-upniških razmerij.

Računovodstvo se torej ne ukvarja z vsemi družbenimi subjekti, prav tako pa je osredotočeno samo na določen, specifičen del družbenih dogodkov – na *poslovne dogodke*. V najširšem smislu so to vsi tisti dogodki, ki povzročajo spremembe naravnih, človeških, kapitalskih in finančnih resursov družbe. V ožjem smislu pa lahko rečemo, da se računovodstvo fokusira na tiste poslovne dogodke, ki imajo direktno merljive ekonomske posledice za subjekt računovodske dejavnosti (sprememba njegovih sredstev v širšem smislu). Pri tem pa računovodstvo zanimajo tako realne (že realizirane) spremembe sredstev podjetja, kakor tudi potencialne spremembe, do katerih bi lahko prišlo v nekem določenem prihodnjem obdobju.

Ena izmed ključnih značilnosti računovodske dejavnosti je tudi, da se osredotoča na finančno ovrednotenje posledic relevantnih poslovnih dogodkov, ki se nanašajo na subjekt računovodske dejavnosti. To pomeni, da se v okviru računovodske dejavnosti v podjetjih vse posledice poslovnih dogodkov skušajo čim bolj ustrezno *vrednostno ovrednotiti* (to je, *izraziti v denarni merski enoti*).

Računovodska dejavnost sama po sebi nima nobene notranje vrednosti; le-ta v celoti izhaja iz njenega outputa – računovodskih informacij. Celotna dejavnost identificiranja, zbiranja, opisovanja, shranjevanja in procesiranja podatkov o finančnih vidikih, za subjekt računovodstva relevantnih poslovnih dogodkov, je torej v celoti usmerjena h končnemu posredovanju računovodskih informacij posameznikom in skupinam, t.i. *uporabnikom računovodskih informacij*, ki imajo do njih upravičene potrebe in/ali pravice. Uporabniki računovodskih informacij pa se nahajajo tako znotraj podjetja (t.i. notranji uporabniki) –npr. management podjetja, kakor tudi izven podjetja (t.i. zunanji uporabniki) –npr. obstoječi in potencialni lastniki podjetja, posojilodajalci, davčni organi, dobavitelji podjetja idr..

1.2.2. VSEBINA RAČUNOVODSKE FUNKCIJE

Računovodska funkcija torej predstavlja osrednji del informacijskega podsistema podjetja, ki spremlja celotno poslovanje poslovnega sistema in iz *vrednostnega vidika* preučuje z njim povezane poslovne dogodke (Turk et al., 1999, str. 674). Kot taka računovodska funkcija prevzema od vsake informacijske funkcije določen del in na takšni osnovi lahko definiramo *računovodstvo* kot skupek: *knjigovodstva, računovodskega predračunavanja, računovodskega nadziranja in računovodskega analiziranja* (Kavčič, 2001, str. 155).

Z vidika, ali računovodstvo spremlja področje *poslovanja z drugimi* ali področje *poslovanja znotraj* samega podjetja, delimo celotno računovodstvo na:

- **Finančno računovodstvo**

Je računovodsko spremljanje in preučevanje poslovanja poslovnega sistema, ki je povezano z **drugimi poslovnimi subjekti** in uporablja zgolj povzete podatke o notranjem poslovanju (Turk et al., 1999, str. 24). Njegovo funkcijo lahko opredelimo s tem, da pripravlja podatke in informacije:

- a) o sredstvih podjetja in obveznostih do njihovih virov, kjer je poseben poudarek dan finančnim razmerjem do drugih poslovnih subjektov;
- b) o poslovnem in finančnem izidu celotnega poslovnega sistema.

Področje poslovanja z drugimi zajema nabavo prvin poslovnega procesa, distribucijo proizvodov oz. blaga ter priskrbo in vračanje finančnih sredstev. Omogoča nam spoznati na vrednostni način izraženo preteklo, sedanje in prihodnje poslovanje poslovnega sistema kot celote (je **sintetične narave**), še posebej in v podrobnostih pa poslovanje podjetja z drugimi.

Rezultat finančnega računovodstva so *temeljna računovodska poročila*, in sicer bilanca stanja, izkaz poslovnega izida in izkaz finančnega izida; usmerjeno je torej na

sporočanje podatkov o poslovanju podjetja *predvsem zunanjim uporabnikom računovodskih informacij*.

- ***Stroškovno računovodstvo***

Je, za razliko od finančnega računovodstva, računovodsko spremljanje in preučevanje **notranjega področja poslovanja** podjetja in kot tako spremlja in preučuje:

- a) prvine poslovnega procesa od trenutka, ko so podjetju že na razpolago, čeprav jih še ne troši (tj. še ne povzročajo stroškov),
- b) stroške in poslovne učinke, ki so rezultat poslovnega procesa, in
- c) poslovni izid posameznih sestavnih delov poslovnega sistema (tj. poslovnoizidnih enot).

Rezultat stroškovnega računovodstva so *obračunske kalkulacije* nabavnih cen, stroškov, prodajnih cen, *obračuni* med poslovnoizidnimi enotami znotraj podjetja itd.. Predstavlja torej *informacijski servis managementu podjetja* za sprejemanje poslovnih odločitev na področju vseh temeljnih poslovnih funkcij in ni osredotočeno le na podjetje kot celoto, ampak tudi na njegove posamezne sestavne dele (je **analitične narave**).

Poleg obeh omenjenih vrst računovodstva poznamo tudi ***poslovodno računovodstvo***, ki pa ni tretji sklop računovodstva, temveč izhaja iz finančnega in stroškovnega računovodstva, *katerih podatke preoblikuje v informacije za poslovno odločanje*. Poslovodno računovodstvo je v večjem obsegu **usmerjeno k potrebam po informacijah pri poslovnem odločanju**, medtem ko sta finančno in stroškovno računovodstvo v tem pogledu še lahko nevtralna (Hočevár, Igličar, Zaman, 2000, str. 23). Z vidika končnih podatkov bi lahko dejali, da se računovodski podatki finančnega računovodstva nanašajo na ustaljeno prikazovanje celotnega podjetja ali njegovih razmerij z drugimi, računovodski podatki stroškovnega računovodstva na ustaljene podrobnosti z notranjega področja delovanja, medtem ko se podatki poslovodnega računovodstva nanašajo na enkratne in/ali posebne potrebe poslovodstva (Slovenski računovodski standardi 2001, 2002, str. 219).

Vsebino računovodske dejavnosti v podjetju pa lahko zelo nazorno prikažemo z opredelitvijo ***nalog, ki jih po O'Neilu opravlja računovodja***² (Kavčič, 2001, str.156-157):

- 1) ***Splošno računovodstvo***

Računovodja mora skrbeti za vzdrževanje računovodske ureditve, za vodenje poslovnih knjig in evidentiranje vseh poslovnih dogodkov in sredstev podjetja.

² Prikazan delokrog računovodje zajema vse naloge, ki naj bi jih opravljal računovodja določenega podjetja in ki jih pri nas zagovarja teorija, vendar to v slovenskih podjetjih ni pogost primer, kar kažejo tudi izsledki raziskave o razvitosti računovodstva v slovenskih podjetjih, ki je bila izvedena v okviru Slovenskega inštituta za revizijo in Ekonomske fakultete v Ljubljani (za več o tem glej Kavčič, 2001, str.161).

2) *Računovodsko predračunavanje*

Računovodja mora usklajevati pripravo celostnega predračuna podjetja in hkrati skrbeti za pripravo delnih predračunov ter analizirati in poročati o odmikih, ki nastanejo pri računovodskih obračunih v primerjavi z ustreznimi predračuni.

3) *Posebne naloge*

Računovodja zadovoljuje potrebe po informacijah in nasvetih drugih oddelkov, različnih ravni posloводства, nadzornega sveta in uprave podjetja.

4) *Poročanje*

Računovodja pripravlja vsa potrebna računovodska poročila za notranje uporabnike ter jih dopolnjuje in posodablja tako, da jih je mogoče koristno in učinkovito uporabiti tudi v spremenjenih razmerah. Na drugi strani pa zadovoljuje tudi zahteve zunanjih uporabnikov po ustreznih računovodskih informacijah (predvsem različnih državnih institucij).

5) *Administracija*

V tem kontekstu mislimo na računovodjo kot vodjo oddelka računovodstva in s položajem vodje je povezano tudi opravljanje določenih administrativnih nalog. Računovodja tako tudi koordinira različne administrativne zadeve, povezane z drugimi oddelki v okviru podjetja.

6) *Notranja revizija*

Odgovornost računovodje je tudi revidiranje vseh notranjih računovodskih procesov, evidentiranja poslovnih dogodkov in vodenja poslovnih knjig.

7) *Priprava temeljnih računovodskih izkazov*

Računovodja mora pripraviti medletne in letne računovodske izkaze ter ustrezna pojasnila in razkritja v zvezi z računovodskimi izkazi.

8) *Davki*

Računovodja je odgovoren za obračun davkov in za predračun izdatkov za davčne obveznosti.

1.2.3. RAČUNOVODSKE INFORMACIJE

Računovodski podatki in informacije predstavljajo končni produkt računovodske dejavnosti v podjetju³. Namen računovodskega informiranja je **podajanje ustrezne predstave o finančnem poslovanju podjetja** zainteresiranim zunanjim uporabnikom, hkrati pa nuditi **notranjim** uporabnikom ustrezno **podporo pri sprejemanju poslovnih odločitev, ocenjevanju uspešnosti poslovanja** in

³ Podatek je nevtrarno sporočilo, ki služi kot podlaga za oblikovanje informacij, in sam kot tak za odločevalca nima velike uporabne vrednosti. Informacija pa je zbir sistematično urejenih in predstavljenih podatkov; je vedno problemsko naravnana in namenjena natančno določenemu prejemniku, kateremu naj bi olajšala sprejemanje odločitev (Turk, Kavčič, Kokotec-Novak, 1998, str. 36).

izvajanju ustreznega nadzora nad poslovanjem podjetja. Na ta način je računovodsko informiranje temeljnega pomena za spoznavanje bistva gospodarskih kategorij in pojavov, povezanih s poslovanjem (Slovenski računovodski standardi 2001, 2002, str. 226, tč. 30.45).

Računovodsko informiranje se izvaja z računovodskimi poročili, ki jih glede na namen informacij, ki jih vsebujejo, lahko razdelimo na računovodska poročila (Slovenski računovodski standardi 2001, 2002, str. 220, tč. 30.10):

- namenjena uporabnikom, ki sodelujejo pri odločanju o načrtovanju, pripravljanju izvajanja in izvajanju (t.i. pobudna računovodska poročila),
- namenjena uporabnikom, ki sodelujejo pri odločanju o nadziranju ali pripravljanju izvajanja (t.i. nadzorna računovodska poročila) in
- namenjena uporabnikom, ki morajo biti le na splošno informirani, a ne sodelujejo pri procesih odločanja (t.i. informativna računovodska poročila).

Najbolj zbirne računovodske informacije so računovodski izkazi, ki jih kot celoto sestavljajo: bilanca stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz finančnega izida, izkaz gibanja kapitala in razlagalna računovodska pojasnila.

Uporabniki računovodskih informacij so zelo številni in med seboj različni, zato se posledično razlikujejo tudi njihove informacijske potrebe. To dejstvo je potrebno pri oblikovanju računovodskih informacij na ustrezen način upoštevati, vendar je hkrati nujno tudi spoštovanje pravic vseh uporabnikov do popolnega in bistvenega informiranja (Slovenski računovodski standardi 2001, 2002, str. 226, tč. 30.49). Osnovne razlike v računovodskih informacijah za zunanje in notranje uporabnike se kažejo predvsem v tem, da so informacije za notranje uporabnike (Jackson, Sawyers, 2001, str. 11):

- *bolj fleksibilne* v smislu prilagajanja dejanskim informacijskim potrebam uporabnikov;
- *bolj prilagojene specifičnostim* preučevanega podjetja, saj niso podvržene strogim predpisom (ZGD, računovodski standardi, zahteve s strani davčnih organov), hkrati pa tudi ne obstaja potreba, da bi določene podrobnosti o poslovanju podjetja prikrili (zaradi možnosti nastanka poslovne škode zaradi razkritja pomembnih informacij konkurenčnim podjetjem);
- *bolj osredotočene na prihodnje poslovanje* podjetja in se eksplicitno ne nanašajo zgolj na preteklo poslovanje;
- navadno *hitreje na voljo uporabnikom* (mnogokrat je pomembneje, da so uporabnikom kar najhitreje na voljo vsaj ocene določenih pojavov, kot pa šele čez določen čas natančni dejanski podatki),
- v večji meri *osredotočene na posamezne dele podjetja* in ne vedno le na podjetje kot celoto.

Uporabniki računovodskih informacij in poglavitne vrste računovodskih informacij, ki vsako posamezno skupino teh uporabnikov primarno zanimajo, so na kratko povzete v Tabeli 1.

Tabela 1: *Uporabniki računovodskih informacij in njihove osnovne potrebe po računovodskih informacijah*

UPORABNIKI računovodskih informacij	Vrste RAČUNOVODSKIH INFORMACIJ, ki jih potrebujejo
POSLOVODSTVO podjetja, UPRAVNI in NADZORNI organi podjetja	Računovodske informacije o sproti in končni plačilni sposobnosti, o finančnem položaju podjetja in o donosnosti poslovanja (razčlenjena po sestavinah).
ZAPOSLENI v podjetju	Čista dobičkonosnost poslovanja in stopnja udeležbe zaposlenih v dobičku podjetja, dolgoročne možnosti za zaposlitev, kakovost posloводства.
Obstoječi in potencialni LASTNIKI podjetja	Velikost in ustaljenost donosa v obliki dividend ali deležev v čistem dobičku, politika delitve čistega dobička, dolgoročna čista dobičkonosnost podjetja, kakovost posloводства.
POSOJILODAJALCI (banke in drugi financerji)	Sposobnost podjetja za redno odplačevanje posojil ter v zvezi s tem dolgoročna donosnost sredstev, finančni položaj, kakovost posloводства.
DOBAVITELJI podjetja	Dolgoročna donosnost sredstev, kakovost posloводства.
KUPCI podjetja (predvsem stalni)	Dolgoročna donosnost sredstev in s tem možnost ohranjanja ustaljenega poslovanja, finančni položaj podjetja, kakovost posloводства.
KONKURENČNA podjetja	Poskus ugotavljanja možnosti nakupa podjetja oz. možnosti biti kupljen s strani preučevanega podjetja in v zvezi s tem predvsem čista dobičkonosnost, finančni položaj, kakovost posloводства.
DRŽAVA in njeni organi	Razmeščenost različnih dejavnikov (tudi zaposlenih) in ugotavljanje možnosti uživanja posebnih pravic zaradi monopolnega položaja ali naravne rente (v povezavi s potencialnim uvajanjem dajatev).
JAVNOST	Poskus ugotavljanja, ali podjetje ogroža človekovo okolje, kakšne so gospodarske in finančne možnosti podjetja za pomoč pri reševanju krajevnih problemov in možnosti zaposlovanja; v zvezi s tem jo zanimata predvsem dobičkonosnost poslovanja in finančni položaj podjetja.

VIR: Slovenski računovodski standardi 2001, 2002, str. 226, tč. 30.49.

Računovodske informacije, kot najpomembnejša kategorija informacij o poslovanju podjetij, pa imajo tudi določene **omejitve**, ki se jih morajo zavedati tako njihovi oblikovalci, kot tudi uporabniki. Te omejitve se kažejo predvsem v naslednjem (Hočevar, Igličar, Zaman, 2000, str.24):

- računovodske informacije predstavljajo *le del nujno potrebnih informacij* za uspešno poslovno odločanje; včasih so informacije iz drugih virov celo pomembnejše za odločanje kot računovodske informacije;
- računovodstvo ni znanstveno natančna veda, saj računovodske informacije *mnogokrat temeljijo na ocenah, sodbah*, včasih pa je natančnost računovodskih informacij omejena tudi zaradi veljavnih predpisov, ki se jim podrejajo;
- obstajajo tudi določene omejitve glede računovodskih informacij, ki so povezane z njihovo osnovno lastnostjo, to je, da so *izražene vrednostno* (v denarni merski enoti), zato je potrebno pri oblikovanju in uporabi računovodskih informacij upoštevati tudi vpliv inflacije;
- računovodske informacije pa so lahko (če jih upoštevamo izolirano, brez ustrezne povezave z drugimi, neračunovodskimi poslovnimi informacijami) tudi temelj za odločitve, ki v končni fazi neugodno vplivajo na uspešnost poslovnega sistema (npr. sprejemanje odločitev posameznih enot brez upoštevanja vseh posledic teh odločitev na druge organizacijske enote podjetja in s tem tudi na podjetje kot celoto).

Ne glede na te omejitve pa ostaja računovodski sistem poglavitni del informacijskega podsistema podjetja, ki edini zagotavlja vrednostno izražene informacije, kar predstavlja dobro informacijsko podlago za odločanje, kakor tudi za oblikovanje sodb o uspešnosti poslovanja podjetja. Pri tem pa je vredno izpostaviti, da boljše kot je znanje uporabnikov računovodskih informacij o njihovem oblikovanju in omejitvah ter o njihovi primernosti za odločanje, boljša bo tudi njihova uporabna vrednost v procesih odločanja.

1.3. FINANČNA FUNKCIJA V PODJETJU

1.3.1. VSEBINA FINANČNE FUNKCIJE KOT ENE IZMED TEMELJNIH POSLOVNIH FUNKCIJ PODJETJA

Kot smo opredelili že v uvodnem poglavju, v katerem je predstavljen koncept podjetja kot poslovnega sistema s tremi različnimi pod sistemi, je *finančna funkcija* (poleg kadrovske, tehnične, nabavne, prodajne in proizvodne funkcije) *ena izmed temeljnih (izvajalnih) poslovnih funkcij* podjetja. Njena najpomembnejša značilnost je *tesna povezanost s preostalimi temeljnimi poslovnimi funkcijami*, ki se kaže zlasti v tem, da imajo vse poslovne odločitve tudi svoje finančne posledice, saj je povečanje denarnih sredstev pogoj ali posledica vseh drugih dejavnosti v podjetju, njihovo zmanjšanje pa posledica teh dejavnosti (Kodeks poslovnofinančnih

načel, 1998, tč. 1.3.). Medsebojna usklajenost in povezanost poslovnih funkcij je temeljni pogoj za uspešno delovanje podjetja, zato si mora tudi finančna funkcija po najboljših močeh prizadevati, po eni strani za svoje čim učinkovitejše delovanje, po drugi pa tudi za ustrezno integriranost z ostalimi poslovnimi funkcijami v učinkovit, pregleden in uspešen poslovni sistem.

V skladu s finančno politiko, ki je del skupne poslovne politike podjetja in je usmerjena v upravljanje s finančnimi tokovi v samem podjetju in njegovem okolju, in finančnimi cilji podjetja se **finančno odločanje** nanaša na: *investiranje, financiranje, plačilno sposobnost podjetja, obvladovanje tveganja, poslovno neodvisnost in na organiziranost finančne funkcije.*

Temeljni **cilji** delovanja *finančne funkcije* v podjetju se kažejo predvsem v:

- zagotavljanju optimalne kratkoročne in dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja,
- prispevanju k povečanju dolgoročne donosnosti lastniškega kapitala,
- prispevanju k zmanjševanju tveganj v poslovanju in v
- prispevanju k zagotavljanju poslovne neodvisnosti podjetja.

Za doseganje zgoraj navedenih ciljev se v okviru finančne funkcije opravljajo številne **naloge**, ki jih zajamemo najbolj celovito, če jih obravnavamo iz 3 vidikov, ki jih lahko opredelimo tudi kot delne sisteme finančne funkcije (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 8.2.):

A. *Izvajalni vidik*, v okviru katerega gre za:

- priskrbo sredstev,
- uporabo sredstev,
- vračanje sredstev,
- preoblikovanje obveznosti do virov sredstev⁴;

B. *Informacijski vidik*, ki opredeljuje naloge finančne funkcije kot:

- obravnavanje finančnih podatkov o preteklosti,
- finančno napovedovanje,
- finančno analiziranje,
- nadziranje obravnavanja podatkov;

C. *Upravljalni vidik*, iz katerega lahko opredelimo naloge finančne funkcije kot:

- strateško, taktično in operativno finančno načrtovanje,
- priprava izvajanja,
- nadziranje izvajanja.

⁴ Vsa sredstva podjetja imajo na začetku reprodukcijskega procesa denarno obliko in jo tudi kasneje vedno znova prevzemajo, vendar pri opredelitvi nalog finančne funkcije v podjetju ne smemo upoštevati le obstoječih denarnih sredstev podjetja, temveč tudi sredstva v drugih pojavnih oblikah, ki šele kasneje vodijo do denarne oblike.

Na osnovi predstavljene sistematizacije lahko torej naloge finančne funkcije v podjetju opredelimo kot: *izvajanje financiranja, vzpostavljanje in razvijanje informacijskega sistema za potrebe financiranja in finančno upravljanje*. Takšna opredelitev nam sicer sistematično podaja vse dimenzije dejavnosti finančne funkcije, vendar naj za nazornejši prikaz navedemo še njene **konkretne dejavnosti**, kot jih navaja Kodeks poslovnofinančnih načel⁵ (Kavčič, 2001, str. 164):

1. priprava načrtov financiranja podjetja in njihova uresničitev;
2. priprava in izvedba finančnih odločitev podjetja
(pri tem se finančne odločitve nanašajo tako na finančne, kakor tudi na nefinančne naložbe, vendar se pri slednjih finančna funkcija omejuje predvsem na njihovo finančno ovrednotenje, to je ovrednotenje glede na temeljne cilje finančne funkcije – plačilno sposobnost, donosnost, tveganje in neodvisnost poslovanja podjetja);
3. izvedba plačilnega prometa v podjetju.

V domači in tuji strokovni literaturi so sicer podane naloge in cilji delovanja finančne funkcije v podjetju na zelo različne načine oziroma iz različnih možnih vidikov, vendar je pri domala vseh opredelitvah *izpostavljena temeljna odgovornost finančne funkcije za vzpostavljanje in vzdrževanje plačilne sposobnosti podjetja*. Nekateri avtorji gredo v tej opredelitvi še dlje, ko navajajo, da dolgoročna plačilna sposobnost ni samo cilj finančne funkcije, ampak je to hkrati tudi finančno izraženi cilj delovanja celotnega podjetja, saj so vsi cilji ostalih poslovnih funkcij podjetja pravzaprav zajeti v cilju vzdrževanja dolgoročne plačilne sposobnosti (Bergant, 1993, str. 27). Glede na osrednjo skrb za zagotavljanje kratkoročne in dolgoročne plačilne sposobnosti moramo v okviru finančne funkcije (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 1.11.):

- pravočasno oceniti finančni položaj podjetja v preteklosti (z analizo njegovega stanja in spreminjanja, z ugotovitvijo pozitivnih in negativnih gibanj ter s predložitvijo potrebnih ukrepov),
- uvesti in izvesti proces finančnega načrtovanja,
- oceniti finančno načrtovanje ter predložiti in izvesti ustrezne ukrepe in finančno ovrednotiti vse poslovne odločitve v podjetju.

Naloga finančne politike podjetja je zagotoviti ustrezne finančne razmere poslovanja tako, da se zagotavljajo potrebna sredstva za uresničevanje načrta podjetja za vsakodnevno poslovanje glede doseganja optimalne likvidnosti, plačilne sposobnosti in smotrnega financiranja. Finančna politika pa ima kot politika finančne funkcije svoje cilje in načela, po katerih se je potrebno ravnati, da bi dosegli končni cilj

⁵ Kot je bilo v nalogi že omenjeno, je Slovenski inštitut za revizijo izdal *Kodeks poslovnofinančnih načel*, ki je celovit zapis pravil o organiziranju in delovanju finančne funkcije, o logiki finančnega odločanja in oblikovanju informacij zanj ter o izvajanju finančnih odločitev. Poleg tega je izdal tudi *Slovenske poslovnofinančne standarde*, ki podrobneje razdeljujejo poslovnofinančna načela, kjer je to možno in kjer ima pomen. Ta načela in standardi so osnovna pomoč nosilcem in izvajalcem finančne funkcije pri njihovem delu.

finančne politike, ki se zrcali v ohranitvi in povečanju finančne moči podjetja. Takšna načela finančne politike so (Filipič, Mlinarič, 1999, str. 63):

- načelo likvidnosti in plačilne sposobnosti,
- načelo donosnosti (rentabilnosti),
- načelo ekonomičnosti in
- druga načela.

1.3.2. NAČELO PLAČILNE SPOSOBNOSTI PODJETJA KOT OSREDNJE NAČELO FINANČNE POLITIKE

Osrednje finančno načelo, ki ga moramo zasledovati pri vseh odločitvah v okviru finančne funkcije podjetja, je **načelo likvidnosti in plačilne sposobnosti**⁶. S pojmom likvidnost označujemo, kako hitro in s kakšnimi stroški se lahko posamezen del aktive podjetja preoblikuje v denar kot najbolj likvidno obliko premoženja (Filipič, Mlinarič, 1999, str. 64). Na osnovi tega govorimo o tem, da imajo posamezni deli aktive različno stopnjo likvidnosti (najvišjo gotovina v blagajni in vpogledna sredstva na transakcijskih in drugih računih, najnižjo pa dolgoročne naložbe, kot so npr. opredmetena osnovna sredstva). To je pomembno zato, ker se obveznosti podjetja v največji meri poravnajo z denarnimi sredstvi in čimveč čimbolj likvidnih sredstev ima podjetje, tem večja je verjetnost, da bo podjetje ob zapadlosti svojih obveznosti le-te lahko tudi pravočasno poravnalo, torej da bo podjetje plačilno sposobno. **Plačilna sposobnost** je namreč *sposobnost podjetja, da razpolaga z ustreznimi likvidnimi sredstvi, kadar so le-ta potrebna* (Bergant, 1993, str. 23). V okviru finančne funkcije si morajo v podjetju prizadevati, da podjetje vsak trenutek razpolaga z vsaj tolikšnimi denarnimi sredstvi, kot znašajo v tistem trenutku njegove v plačilo zapadle obveznosti, torej da je podjetje trajno plačilno sposobno, kar predstavlja temeljni cilj delovanja finančne funkcije in s tem temeljno načelo finančne politike podjetja.

Plačilno sposobnost lahko obravnavamo iz različnih vidikov, in sicer kot:

- interno in eksterno,
- absolutno, izvedeno in relativno,
- trenutno, periodično in trajno,
- kratkoročno in dolgoročno idr..

⁶ Pojem plačilne sposobnosti izvira iz pojma likvidnost, ki ima svoj koren v latinski besedi »liquidus«, kar pomeni tekoč. Pojem likvidnosti pa ni enotno opredeljen, kar je razvidno tudi iz Slovarja tujk, ki opredeljuje likvidnost kot (iz)plačljivost, dospelost, zapadlost, plačilno zmožnost (Verbinc, 1989, str. 413). V naši strokovni literaturi obstajajo določene razlike med finančnim in računovodskim obravnavanjem pojmov likvidnosti oz. plačilne sposobnosti. V računovodskem smislu se pojem likvidnost uporablja pretežno v zvezi s sredstvi podjetja, medtem ko se v zvezi z likvidnostjo podjetja kot celote uporablja izraz plačilna sposobnost.

Za potrebe ugotavljanja kapitalske ustreznosti podjetja je najpomembnejši vidik razločevanja med kratkoročno in dolgoročno plačilno sposobnostjo podjetja.

Kratkoročna plačilna sposobnost je sposobnost podjetja, da v kratkem roku zagotovi ustrezna likvidna sredstva za pravočasno izvedbo potrebnih plačil svojim upnikom. To pomeni, da mora finančna funkcija v kratkem roku zagotavljati predvsem neovirano tekoče poslovanje, kar dosega z usklajevanjem materialnih in finančnih tokov oz. s kratkoročnim *finančnim načrtovanjem*. Pri načrtovanju pa je treba upoštevati tudi določeno stopnjo tveganja, saj je, pri še tako skrbnem načrtovanju, nemogoče v vsakem trenutku zagotoviti natančno toliko sredstev, kot jih potrebujemo za plačilo zapadlih obveznosti. Zato podjetje praviloma načrtuje tudi določeno likvidnostno rezervo (presežek prejemkov nad izdatki denarnih sredstev). Pri tem morajo biti stroški financiranja teh »presežnih« likvidnih sredstev manjši oz. enaki stroškom finančne stiske podjetja⁷, ki bi nastali z zmanjšanjem oz. odpravo te rezerve. Govorimo o *optimalni likvidnostni rezervi* in v tej povezavi tudi o optimalni plačilni sposobnosti podjetja (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, Načela plačilne sposobnosti).

Dolgoročna plačilna sposobnost pa je sposobnost podjetja, da na dolgi rok razpolaga z ustreznimi likvidnimi sredstvi, kar dosega z rastjo finančne moči in vzpostavljanjem ter ohranjanjem dolgoročnega finančnega ravnotežja. Je bistvenega pomena za uspešno poslovanje in dolgoročni obstoj podjetja.

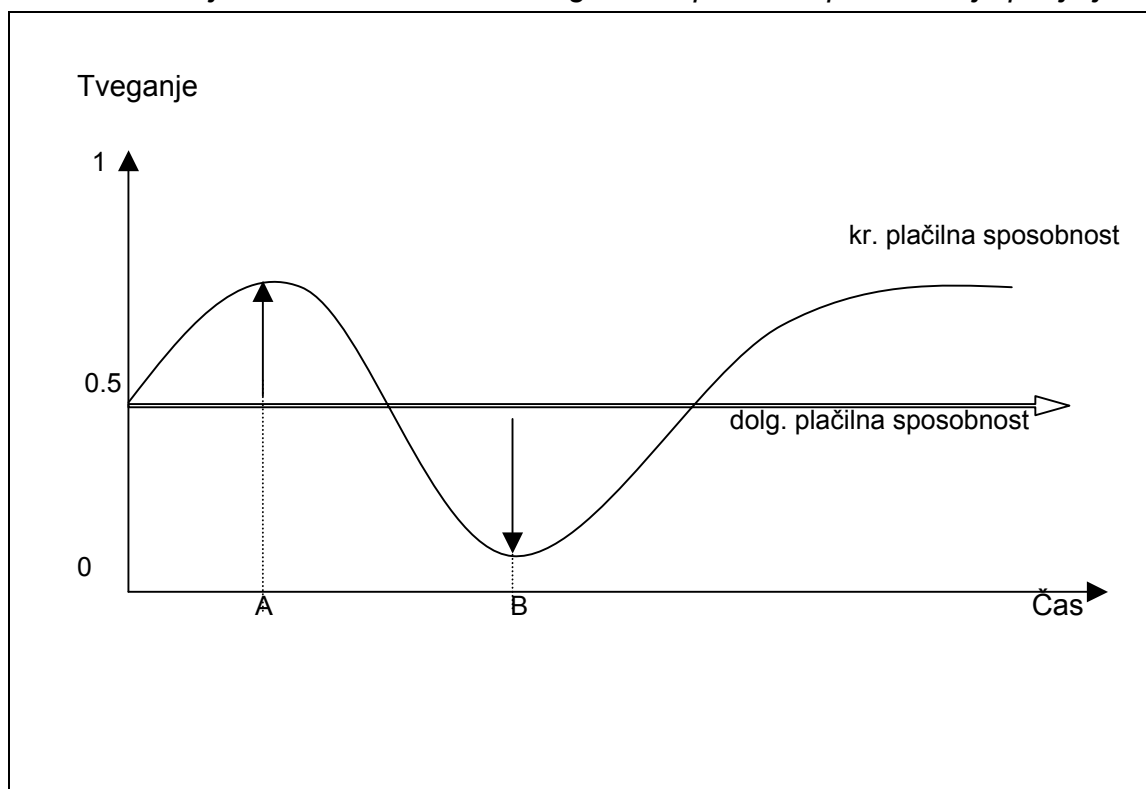
Temeljni pogoj za dolgoročno plačilno sposobnost je dobičkonosno poslovanje podjetja, vendar je podjetje lahko v *danem trenutku* plačilno sposobno, tudi če posluje z izgubo ali pa financira svoja dolgoročna sredstva s kratkoročnimi obveznostmi⁸. Tak položaj pa načeloma kaže na določeno tveganje pri uresničevanju načela dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja. Nasprotno pa lahko podjetje sicer posluje z dobičkom in ima tudi ustrezno strukturo financiranja dolgoročnih naložb, kar zmanjšuje tveganje pri zagotavljanju plačilne sposobnosti podjetja v prihodnosti, vendar ima kljub temu v danem trenutku težave s kratkoročno plačilno sposobnostjo (kratkoročno neusklajenostjo prejemkov in izdatkov). Dolgoročno plačilno sposobnost lahko torej opredelimo tudi kot *oceno tveganja pri zagotavljanju stalne kratkoročne plačilne sposobnosti* (Plavšak, Bergant, 2000, str. 39). Povedano lahko ponazorimo s Sliko 3.

⁷ Stroški finančne stiske podjetja so stroški stečaja, stroški navzkrižij interesov med upniki in lastniki, stroški nadzora upnikov nad poslovanjem podjetja in drugi stroški, ki nastanejo pri poslovanju zaradi zmanjšanja plačilne sposobnosti podjetja (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 5.4.).

⁸ V tem primeru gre za kršenje t.i. *zlatega bilančnega pravila* kot enega izmed najstarejših pravil financiranja, ki zahteva, da naj se dolgoročna sredstva podjetja financirajo z dolgoročnimi viri, kratkoročna sredstva pa s kratkoročnimi viri sredstev. Gre za pravilo o usklajenosti sredstev podjetja (aktivne) z njihovimi viri (pasivo) glede roka razpoložljivosti in glede njihove višine, ki je postavljeno z namenom, da bi se zagotovilo vzdrževanje plačilne sposobnosti podjetja (Filipič, Mlinarič, 1999, str.70).

Slika 3 prikazuje gibanje kratkoročne in dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja v razponu tveganja od 0 do 1, ki ga prikazuje ordinatna os. Pri tveganju 1 (100%) je podjetje v položaju kratkoročne in/ali dolgoročne plačilne nesposobnosti; ko podjetje ustrezno zmanjšuje tveganje v zvezi s plačilno sposobnostjo, pa se približuje tveganju 0. V strokovni literaturi se običajno predpostavlja, da podjetje doseže optimalno plačilno sposobnost pri tveganju 0.5, zato se mora podjetje na dolgi rok temu čimbolj približati. Pri optimalni plačilni sposobnosti podjetje razpolaga tudi z optimalno likvidnostno rezervo, vendar le-ta tveganja *ne* izniči *popolnoma*, ker to z vidika dobičkonosnosti poslovanja ni smiselno. Likvidnostna rezerva, ki bi *popolnoma* izničila tveganje v zvezi z zagotavljanjem plačilne sposobnosti podjetja (tveganje 0), bi bila namreč prevelika, saj bi njeno financiranje podjetju povzročalo prevelike stroške glede na koristi, ki bi jih od takšne likvidnostne rezerve imelo. Zaradi tega dejstva smo torej predpostavili, da je optimalna plačilna sposobnost podjetja pri tveganju 0.5 in ne pri tveganju 0. Dolgoročna plačilna sposobnost je na sliki prikazana pri 50% tveganju kot horizontalni cilj, kratkoročna plačilna sposobnost pa predstavlja trenutno realizacijo tega cilja. Dejanska plačilna sposobnost podjetja je tako večji ali manjši približek zelenemu stanju, odmik pa predstavlja manjše ali večje tveganje za zagotovitev plačilne sposobnosti podjetja v prihodnosti.

Slika 3: Razmerje med kratkoročno in dolgoročno plačilno sposobnostjo podjetja

VIR: Plavšak, Bergant, 2000, str. 40.

Kratkoročna in dolgoročna plačilna sposobnost podjetja sta povezani in vplivata ena na drugo, zato ju ne moremo obravnavati ločeno. Če podjetje ne zagotavlja dolgoročne plačilne sposobnosti, tudi ne more v nedogled zagotavljati kratkoročne

plačilne sposobnosti oz. doseganje plačilne sposobnosti na kratki rok vpliva tudi na doseganje plačilne sposobnosti v dolgoročnem obdobju.

Za zmanjšanje tveganja v zvezi s kratkoročno plačilno sposobnostjo v prihodnosti mora podjetje v skladu s temeljnim načelom dolgoročne plačilne sposobnosti (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 5.34):

- ohranjati in povečevati svoj lastniški kapital ter
- vzpostavljati in ohranjati ustrezno dolgoročno financiranje kratkoročnih sredstev.

Tako povečevanje lastniškega kapitala, kot tudi vzpostavljanje in ohranjanje dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev (kar je, kot pojasnujemo v nadaljevanju, tudi osnova za zagotovitev kapitalske ustreznosti podjetja) vodita k povečevanju stroškov financiranja poslovanja, vendar sta nujna za odpravljanje tveganj pri zagotavljanju kratkoročne in dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja. Za odpravljanje teh tveganj je bistveno *dolgoročno finančno načrtovanje*, v okviru katerega se načrtuje tudi ustrezna dolgoročna likvidnostna rezerva za financiranje kratkoročnih sredstev.

1.4. POVEZANOST MED RAČUNOVODSKO IN FINANČNO FUNKCIJO V PODJETJU

V predhodnih poglavjih smo opredelili temeljne značilnosti računovodske in finančne funkcije v podjetju. Med drugim smo spoznali, da računovodska funkcija sodi v informacijski podsistem in da služi izvajalnemu in odločevalnemu podsistemu, medtem ko sodi finančna funkcija v izvajalni podsistem podjetja kot poslovnega sestava. V informacijskem sistemu podjetja ima računovodstvo osrednjo vlogo, čeprav so za odločanje pri posameznih poslovnih funkcijah pomembni tudi drugi, neračunovodski podatki. **Med vsemi izvajalnimi funkcijami pa so računovodski podatki najpomembnejši prav pri sprejemanju odločitev v okviru finančne funkcije** (Kavčič, 2001, str. 165). Pri tem pa je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da so računovodski podatki rezultat uporabe izbranih računovodskih načel in standardov in da je zato pri finančnem odločanju nujno potrebno poznavanje logike nastanka računovodskih podatkov (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 1.13).

Povezava med računovodstvom in financami je tem močnejša, v čim večji meri računovodske informacije vplivajo na finančne odločitve (Duhovnik, 1998, str. 382). Vpliv računovodskih informacij na finančne odločitve je lahko neposreden (znotraj podjetja) ali pa posreden (preko tržne cene enote kapitala, na katero vplivajo računovodski izkazi podjetja). Neposreden **vpliv računovodskih podatkov** na finančne odločitve se kaže **predvsem pri naslednjih odločitvah finančne funkcije** (Kavčič, 2001, str. 165):

- odločanje o financiranju in vrednotenju osnovnih in obratnih sredstev,
- odločanje o višini in preoblikovanju obveznosti do virov sredstev,
- odločanje o uporabi denarnih sredstev,
- odločanje v zvezi s finančnimi naložbami in njihovimi donosi.

Dejstvo, da tako finance kakor tudi računovodstvo uporabljata pri svojem delu *vrednostne podatke*, skupaj z ostalimi zgoraj navedenimi dejstvi, kaže na tesno povezanost med računovodsko in finančno funkcijo, kar je zagotovo razlog, da sta v mnogih podjetjih le-ti organizacijsko združeni v enem oddelku. Pri tem pa se je potrebno zavedati dejstva, da je računovodstvo kot vir računovodskih informacij, ki so temeljne pri odločanju v okviru finančne funkcije, po eni strani *vsebinsko ožje* v primerjavi z informacijskim sistemom za potrebe financiranja, saj le-ta potrebuje tudi podatke, ki niso računovodskega značaja. Po drugi strani pa je računovodstvo tudi *vsebinsko širše* od informacijskega sistema za potrebe financiranja, ker ni usmerjeno le k potrebam finančne funkcije (Bergant, 1993, str. 14).

Na tem mestu še dodajamo, da so za oceno finančnega položaja podjetja (in s tem tudi za oceno kapitalske ustreznosti podjetja), poleg računovodskih, potrebne tudi *zunajbilančne informacije* (Kodeks v tem smislu opredeljuje zunajbilančni finančni položaj), vendar se bomo v nalogi omejili predvsem na računovodske informacije, ki so, kot smo lahko spoznali, nedvomno najpomembnejše pri odločanju v okviru finančne funkcije. Na vseh tistih mestih, kjer se bomo srečali z določenimi neračunovodskimi kategorijami, pa bomo to posebej pojasnili.

2. KAPITALSKA USTREZNOST PODJETJA

2.1. OPREDELITEV POJMA KAPITALSKE USTREZNOSTI

ZFPPod predpisuje zagotavljanje kapitalske ustreznosti podjetja kot eno izmed pomembnih dolžnosti uprave *kapitalskih družb*. V 6. členu Zakon podaja zahtevo, da mora *kapitalska družba zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na* (Zakon o finančnem poslovanju podjetij, 1999):

- *obseg in vrste poslov*, ki jih opravlja, in
- *tveganja*, ki jim je pri opravljanju teh poslov izpostavljena.

Prvi problem pri takšni opredelitvi kapitalske ustreznosti podjetja se pojavi že pri sami *definiciji kapitala*. V Zakonu namreč ni nikjer izrecno opredeljen pojem kapitala, kar se zdi na prvi pogled velika pomanjkljivost, saj lahko kapital obravnavamo iz številnih zornih kotov. Vendar pa si moramo pri tem pomagati s 4. členom Zakona, ki podjetjem nalaga, da morajo poslovati v skladu s poslovnofinančnimi načeli, ki jih izdaja SIR. Le-ta so zbrana v Kodeksu poslovnofinančnih načel, ki ga je SIR izdal

leta 1998. To pomeni, da morajo podjetja v primeru kakršnihkoli nejasnosti v zvezi z določbami ZFPPod v prvi vrsti upoštevati načela iz Kodeksa. Na ta način je Kodeks postal materialni vir za pravno urejanje obveznosti podjetja na področju njegovega finančnega poslovanja (Bergant, 2000a, str. 80). Kodeks opredeljuje *kapital s poslovnofinančnega vidika*, in sicer kot *stanje celotnega dolgoročnega financiranja* podjetja (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 0.19). Iz računovodskega vidika tako predstavljajo kapital v poslovnofinančnem pomenu vse *dolgoročne obveznosti* do virov sredstev, medtem ko moramo s finančnega vidika pri tem upoštevati tudi zunajbilančni kapital⁹. Osnovno delitev na ta način opredeljenega kapitala pa predstavlja delitev na *lastniški* in *dolgovani kapital*, kar pomeni, da ustrezni kapital podjetja v bistvu opredeljujeta dva vidika:

- a) ustrezni *obseg* (*višina*) kapitala in
- b) ustrezna *struktura* kapitala (lastniški K : dolgovani K)¹⁰.

Osnovni namen zagotavljanja kapitalske ustreznosti z vidika ZFPPod je predvsem v težnji po zmanjševanju tveganj v zvezi s plačilno sposobnostjo podjetja. Na plačilno sposobnost podjetja pa *neposredno* vpliva predvsem **obseg kapitala**, saj se s povečevanjem obsega kapitala podjetja (pri ostalih nespremenjenih okoliščinah) praviloma zmanjšuje tveganje v zvezi z zagotavljanjem njegove plačilne sposobnosti. Na drugi strani pa *struktura kapitala* vpliva na plačilno sposobnost le posredno, predvsem preko njenega vpliva na poslovni izid (višji oz. nižji stroški financiranja) in s tem na ohranjanje oz. povečevanje lastniškega kapitala podjetja (Bergant, 2000a, str. 81). Lahko sklenemo, da se je potrebno zaradi tega dejstva v okviru nalog finančne funkcije za zagotavljanje kapitalske ustreznosti podjetja v smislu 6. člena ZFPPod **osredotočiti v prvi vrsti na problem ustreznega obsega kapitala**. V naslednjem koraku, ko v podjetju že ugotovijo, s kakšnim obsegom kapitala naj bi podjetje poslovalo, in ko sprejemajo določene ukrepe, s katerimi naj bi povečali (oz. zmanjšali) obseg kapitala podjetja, pa morajo hkrati v sklopu teh ukrepov slediti tudi cilju zagotovitve optimalne strukture kapitala podjetja (=razmerje med lastniškim in

⁹ Zunajbilančni *lastniški* kapital ima lahko obliko *skritih* in *tihih rezerv*, katerih oblikovanje zmanjšuje izkazani dobiček (oz. povečuje izkazano izgubo) podjetja, njihovo sproščanje pa ga povečuje (oz. zmanjšuje izkazano izgubo). Skrite in tihe rezerve se kažejo kot podvrednotenje sredstev, nadvrednotenje stroškov in obveznosti ali kot podvrednotenje prihodkov. Razlika med tihimi in skritimi rezervami je v tem, da so tihe predstavljene v računovodskih ali poslovnih poročilih podjetja, skrite pa ne. Za tovrstne rezerve veljajo različne omejitve (davčna zakonodaja, standardi o vrednotenju sredstev itd.). Zunajbilančno naravo pa imajo lahko tudi določene *oblike pogojnega lastniškega kapitala*, kot so nakupni boni, pogodbe o izdaji delnic itd. (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 4.22 in 4.29).

Na drugi strani pa moramo pri tem upoštevati tudi zunajbilančno dolgoročno *dolgovno* financiranje, ki zajema številne oblike finančnih instrumentov, ki so izkazani v pojasnilih k računovodskim izkazom ali pa sploh niso izkazani (npr. dolgoročni poslovni najem, dolgoročno dogovorjena prodaja terjatev (pri čemer odkupljene terjatve financira njihov kupec, kar zmanjšuje potrebo po obratnem kapitalu podjetja) itd.) (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 4.46).

¹⁰ Lastniški kapital se razlikuje od kapitala v računovodskem smislu (torej od kapitala, ki je opredeljen kot postavka v bilanci stanja) za, že omenjene, skrite in tihe rezerve ali izgube ter za ostale zunajbilančne postavke kapitala. Le-te je (iz vidika financiranja) tudi potrebno upoštevati pri izračunu obratnega kapitala podjetja, zato smo tudi mi uporabili izraz »lastniški kapital«.

dolgovanim kapitalom podjetja, ki ob dani ravni tveganja zagotavlja najnižje stroške financiranja poslovanja podjetja). Pri tem pa bo ustrezna struktura kapitala pozitivno vplivala tudi na zmanjševanje tveganja v zvezi s plačilno sposobnostjo podjetja in s tem tudi na izpolnjevanje zahteve o kapitalski ustreznosti podjetja, kot jo opredeljuje ZFPPOd.

Pri opredelitvi *ustreznega obsega kapitala* je potrebno upoštevati tudi **tveganja**, ki jim je podjetje izpostavljeno pri opravljanju svojih dejavnosti. Zaradi teh tveganj mora podjetje oblikovati večji obseg kapitala, kot bi ga moralo v primeru, če ta tveganja pri poslovanju podjetja ne bi bila prisotna. Ustrezen obseg kapitala podjetja je torej sestavljen iz *optimalnega kapitala* ($KAP_{opt.}$), ki ga opredeljujeta vrsta in obseg dejavnosti, s katerimi se podjetje ukvarja, in iz določenega obsega *rezervnega kapitala* ($KAP_{rez.}$), s pomočjo katerega podjetje obvladuje tveganja. Povedano lahko izrazimo v obliki spodnje enačbe:

$$KAP_{ust} = KAP_{opt.} + KAP_{rez.} \quad (1)$$

Drugi problem, ki se pojavlja v zvezi določilom ZFPPOd o kapitalski ustreznosti, pa se kaže v tem, da nam Zakon ne ponuja konkretnih meril, na podlagi katerih bi lahko nedvoumno ugotovili, ali je neko konkretno podjetje kapitalsko ustrezno ali ne. Zakon v drugem odstavku 10. člena le navaja, da je *kapitalska neustreznost kapitalске družbe nastopila, če je izguba tekočega leta, skupaj s prenesenimi izgubami iz prejšnjih let, dosegla polovico osnovnega kapitala družbe*. Pri tem je potrebno poudariti, da to nikakor ne pomeni, da je podjetje v vseh drugih primerih avtomatično kapitalsko ustrezno (Plavšak, Bergant, 2000, str. 41); takšen položaj namreč predstavlja *skrajno kapitalsko neustreznost* podjetja, zato mora podjetje oblikovati ustrezen informacijski sistem za potrebe ugotavljanja in spremljanja kapitalске ustreznosti, ki bo nudil zadostne podatke in informacije za pravočasno in ustrezno ukrepanje, da do takšnega položaja sploh ne bi prišlo. Pri oblikovanju temeljnih informacij, ki naj jih takšen sistem zagotavlja, pa si morajo v podjetjih pomagati z upoštevanjem poslovnofinačnih načel, opredeljenih v Kodeksu.

Kodeks poslovnofinačnih načel kapitalске ustreznosti podjetja ne opredeljuje neposredno, ampak jo upošteva na drugačen način. Izpolnjevanje zahteve ZFPPOd o kapitalski ustreznosti lahko namreč povežemo z izpolnjevanjem **načela ustreznega obratnega kapitala**, o katerem govori Kodeks v točki 5.36 v okviru načel dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja (Bergant, 2000a, str. 82).

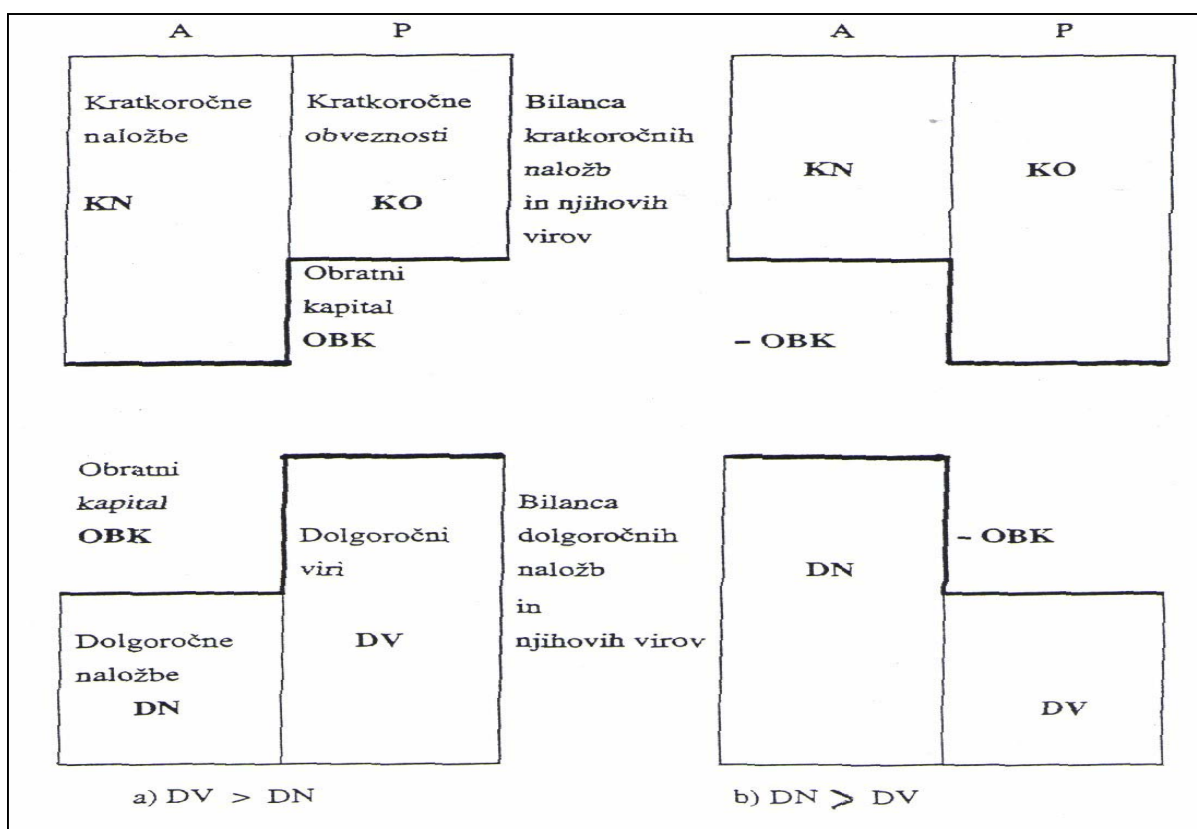
*Obratni kapital*¹¹ podjetja predstavlja presežek dolgoročnih virov sredstev nad dolgoročnimi sredstvi podjetja, s katerim podjetje financira del svojih kratkoročnih sredstev. To lahko prikažemo s pomočjo Slike 4, ki prikazuje dve bilanci stanja (a) in b), ki smo ju navidezno razdelili na dve podbilanci (zgoraj in spodaj), ki skupaj

¹¹ Angleško: *working capital*. V naši literaturi pa lahko zasledimo tudi izraz *čista obratna sredstva*.

tvorita bilanco podjetja. Pri tem so v zgornji podbilanci predstavljene kratkoročne naložbe (sredstva) in kratkoročne obveznosti, v spodnji podbilanci pa dolgoročne naložbe (sredstva) in dolgoročni viri sredstev podjetja.

Kot smo že pojasnili, mora podjetje v skladu s temeljnim načelom dolgoročne plačilne sposobnosti, poleg ohranjanja oz. povečevanja lastniškega kapitala, vzpostaviti in ohranjati ustrezno dolgoročno financiranje kratkoročnih sredstev. To od podjetja zahteva, da razpolaga s pozitivno razliko med dolgoročnimi viri sredstev in dolgoročnimi naložbami oz. da razpolaga z določenim obratnim kapitalom¹², kar pomeni, da podjetje s svojimi dolgoročnimi viri financira vsa svoja dolgoročna sredstva, hkrati pa tudi del kratkoročnih sredstev (položaj a) na Sliki 4). *Obratni kapital podjetja torej predstavlja dolgoročno financiranje njegovih kratkoročnih sredstev.* In zakaj naj bi bilo to potrebno?

Slika 4: Prikaz obratnega kapitala podjetja

VIR: Plavšak, Bergant, 2000, str. 42.

V podjetju so dolgoročno vezana sredstva predvsem v obliki dolgoročnih naložb (stalna sredstva in dolgoročne terjatve), vendar pa je tudi del kratkoročnih sredstev podjetja angažiran v poslovnem procesu dolgoročno. Tukaj mislimo na določen

¹² V primeru, da dolgoročne naložbe podjetja presegajo njegove dolgoročne vire, podjetje nima obratnega kapitala (položaj b) na Sliki 4). Lahko sicer rečemo, da ima podjetje *negativni* obratni kapital, vendar bi bilo glede na opredelitev obratnega kapitala vsebinsko pravilneje govoriti o tem, da podjetje ne razpolaga z obratnim kapitalom.

(stalni) nivo zalog podjetja, saj podjetje praviloma v nobenem trenutku ni povsem brez zalog; hkrati pa je tudi del terjatev do kupcev, ki so sicer poslovnobilančno opredeljene kot kratkoročne, v bistvu dolgoročnega značaja, saj se praktično nikoli ne zmanjša pod določeno raven. Podjetje namreč (podobno kot pri zalogah) v vsakem trenutku razpolaga z vsaj nekim minimalnim obsegom kratkoročnih terjatev do kupcev. In ta »stalni« nivo zalog in kratkoročnih terjatev moramo z vidika financiranja podjetja obravnavati kot dolgoročna sredstva in jih je torej potrebno financirati z dolgoročnimi viri sredstev. To dejstvo opredeljuje potrebo po določenem obsegu obratnega kapitala.

Po drugi strani pa moramo upoštevati, da so, poleg računovodsko izkazanih dolgoročnih virov sredstev, tudi obveznosti do dobaviteljev z vidika financiranja v določeni meri dolgoročen vir, saj se stalno obnavljajo. Slednje zmanjšuje potrebo po obratnem kapitalu. Osnovno načelo financiranja podjetja zahteva, da so vsa dolgoročno vezana sredstva v poslovanju podjetja financirana z dolgoročnimi viri. Ker bi bilo nesmiselno pričakovati, da bodo stalno vezana kratkoročna sredstva podjetja v vsakem trenutku ravno enaka kratkoročnim obveznostim, ki so dolgoročnega značaja, in da bodo tudi druga kratkoročna sredstva po višini ravno skladna s preostalimi kratkoročnim obveznostim, mora podjetje z namenom zmanjševanja tveganja pri zagotavljanju plačilne sposobnosti vzpostaviti in ohraniti določen nivo dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev v obliki obratnega kapitala. V nasprotnem primeru (ko podjetje ne bi imelo obratnega kapitala in bi torej določen del dolgoročnih sredstev financiralo s kratkoročnimi viri (položaj b) na Sliki 4) bi podjetje moralo nenehno obnavljati svoje kratkoročne vire oz. iskati nove vire financiranja. To bi lahko pomenilo določeno tveganje pri zagotavljanju plačilne sposobnosti podjetja predvsem zato, ker ni nujno, da bi v vsakem trenutku, ko bi podjetje potrebovalo nove kratkoročne vire, le-te (v ravno pravem znesku in po sprejemljivi ceni) tudi dobilo.

V skladu z *načelom ustreznega obratnega kapitala* mora torej podjetje pri obstoječih dolgoročnih sredstvih in pri danem obsegu poslovanja zagotoviti presežek obveznosti do dolgoročnih virov sredstev nad dolgoročnimi sredstvi (DS), ki naj financira tisti del kratkoročnih sredstev (=zalog in terjatev), ki ni financiran s kratkoročnimi obveznostmi (=obveznostmi do dobaviteljev). Ta presežek pa predstavlja *ustrezni obseg obratnega kapitala* ($OBK_{ustr.}$). Ob upoštevanju, da so obveznosti do dolgoročnih virov v bistvu kapital podjetja v poslovnofinančnem smislu, lahko povedano predstavimo v obliki naslednje enačbe:

$$OBK_{ustr.} = KAP_{ustr.} - DS \quad (2)$$

Na podlagi povedanega lahko torej oblikujemo sklep, da **je opredelitev ustreznega kapitala podjetja**, kot ga navaja določilo ZFPPOd o kapitalski ustreznosti, **pravzaprav problem opredelitve ustreznega obsega obratnega kapitala**

(Bergant, 2000b, str. 72). Ustrezni obseg obratnega kapitala pa lahko z upoštevanjem enačbe (1) opredelimo tudi kot seštevek:

- a) optimalnega obsega obratnega kapitala – $OBK_{opt.}$ (ki ga opredeljujejo posebnosti dejavnosti in posebnosti podjetja) ter
- b) rezervnega obratnega kapitala – $OBK_{rez.}$ (ki izhaja iz potrebe po obvladovanju tveganj, ki jim je podjetje izpostavljeno).

Torej:

$$OBK_{ustr.} = OBK_{opt.} + OBK_{rez.} \quad (3)$$

Razlika med tako opredeljenim **ustreznim** obratnim kapitalom in **dejanskim** stanjem obratnega kapitala v konkretnem podjetju *predstavlja primanjkljaj ali presežek obratnega kapitala* in s tem *kapitalsko ustreznost oz. neustreznost* podjetja. Na teh spoznanjih pa temelji tudi teoretični model kapitalske ustreznosti podjetja, ki ga je zasnoval Bergant.

2.2. MODEL KAPITALSKE USTREZNOSTI PODJETJA

2.2.1. OPREDELITEV MODELA KAPITALSKE USTREZNOSTI PODJETJA

V domači strokovni javnosti je bil zasnovan teoretični model kapitalske ustreznosti podjetja, s pomočjo katerega lahko podjetja oblikujejo ustrezne informacijske sisteme za potrebe ugotavljanja in spremljanja svoje kapitalske ustreznosti ter na ta način ugotovijo, ali razpolagajo z ustreznim kapitalom v smislu določb ZFPPOd.

Model upošteva dejstvo, da povečanje obratnega kapitala podjetja še ne pomeni samodejnega izboljšanja njegove kapitalske ustreznosti, saj moramo na drugi strani upoštevati tudi spremembe potreb po obratnem kapitalu podjetja. Tako bi se lahko v situaciji, ko bi se dejanski obratni kapital podjetja sicer povečal, poslabšala kapitalska ustreznost podjetja, če bi se hkrati v preučevanem obdobju potrebe po obratnem kapitalu povečale bolj, kot sam obratni kapital. Zato mora model upoštevati oceno razlike *med dejanskim obratnim kapitalom*, s katerim podjetje razpolaga, *in ustreznim (potrebnim) obratnim kapitalom*, s katerim bi moralo razpolagati, glede na vrsto in obseg svojih dejavnosti ter glede na tveganja, ki jim je izpostavljeno (Bergant, 2000a, str. 83). Povedano lahko prikažemo v obliki enačb na naslednji način:

$$OBK_{ustr.} = OBK_{opt.} + R_{OBK\ pot.} \quad (4)$$

$$OBK_{dej.} = OBK_{razp.} + R_{OBK\ dej.} \quad (5)$$

$$OBK_{dej.} - OBK_{ustr.} = OBK_{razp.} - OBK_{opt.} + \Delta R_{OBK} \quad (6)$$

Ugotavljamo, da je razlika med dejanskim in ustreznim obratnim kapitalom podjetja, ki kaže na njegovo kapitalsko (ne)ustreznost, *pri danem obsegu poslovanja* odvisna od razlike med:

- a) *razpoložljivim* in *optimalnim* obratnim kapitalom ter
- b) *potrebno* in *dejansko rezervo* obratnega kapitala podjetja.

Spremljanje te razlike v izbranih časovnih trenutkih in njenega gibanja v času nam omogoča pridobitev ustreznih spoznanj za sprejemanje ukrepov za zagotovitev oz. ohranitev ustreznega (obratnega) kapitala podjetja. Ta naloga torej predstavlja tudi jedro informacijskega sistema podjetja za potrebe odločanja o kapitalski ustreznosti v smislu zahtev ZFPPod.

Z *modelom* kapitalске ustreznosti podjetja, ki je *izražen z absolutnimi števili*, lahko torej ugotovimo primanjkljaj ali presežek obratnega kapitala v preučevanem podjetju *pri nespremenjenem obsegu poslovanja*. Ker pa obseg poslovanja preko sprememb zalog, terjatev do kupcev, obveznosti do dobaviteljev in drugih postavk ter nenazadnje tudi preko možnega spremenjenega tveganja poslovanja podjetja, vpliva na obseg potrebnega in razpoložljivega obratnega kapitala, ga je vsekakor potrebno na ustrezen način vključiti v model. Zastavlja se nam torej vprašanje, na kakšen način naj v zgoraj predstavljeni model vključimo tudi spremembe v obsegu poslovanja. Bergant nam ponuja rešitev v obliki *modela z relativnimi števili*, ki že v svoji zasnovi upoštevajo tudi obseg poslovanja (Bergant, 2000a, str. 84). Predpostavi, da obseg poslovanja podjetja relativno dobro odražajo njegova kratkoročna sredstva (KS; gibliva sredstva brez dolgoročnih terjatev iz poslovanja) in v model vključi *stopnjo dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev* v obliki naslednjega količnika:

$$K = \frac{OBK}{KS}, \quad (7)$$

ki nam prikazuje, kolikšen delež kratkoročnih sredstev je v opazovanem podjetju financiran z dolgoročnimi viri sredstev.

Z uporabo stopnje dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev v predstavljenem modelu, izraženem z enačbami od (4) do (6), dobimo naslednji *model* kapitalске ustreznosti podjetja, ki *upoštevava spremembe v obsegu poslovanja podjetja*¹³:

$$K_{ustr.} = K_{opt.} + K_{R\ pot.} \quad (8)$$

$$K_{dej.} = K_{razp.} + K_{R\ dej.} \quad (9)$$

$$K_{dej.} - K_{ustr.} = K_{razp.} - K_{opt.} + \Delta K_R \quad (10)$$

¹³ Pri tem smo enačbo (4) delili z optimalnimi kratkoročnimi sredstvi in enačbo (5) z dejanskimi kratkoročnimi sredstvi.

Razlika med dejansko in ustrezno stopnjo dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev, na osnovi katere lahko sklepamo o kapitalski (ne)ustreznosti podjetja, je torej odvisna od razlike med:

- a) stopnjo *razpoložljivega* in *optimalnega* dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev podjetja in
- b) stopnjo *potrebne* in *dejanske rezerve* dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev.

Predstavljeni model ima v primerjavi z modelom, izraženim z absolutnimi števili, poleg tega, da upošteva tudi spremembe v obsegu poslovanja, veliko prednost tudi v tem, da omogoča lažjo primerjavo gibanj v času (za eno podjetje) oz. prostoru (med različnimi podjetji).

Če je z modelom kapitalne ustreznosti podjetja **ocenjena razlika**:

A) **pozitivna**, to pomeni, da podjetje razpolaga s *presežkom* obratnega kapitala;
⇒ to je za podjetje sicer pozitivno, saj predstavlja določeno rezervo, vendar v normalnih okoliščinah v podjetju ne bi smeli *dolgoročno* ohranяти *prevelikega* presežka obratnega kapitala, če to ni posebej poslovno utemeljeno¹⁴, saj presežek povečuje stroške financiranja podjetja in s tem zmanjšuje njegovo dobičkonosnost (pri tem predpostavljamo, da so stroški dolgoročnega financiranja višji od stroškov kratkoročnih virov sredstev);

B) **negativna**, to pomeni, da ima preučevano podjetje v danem trenutku *primanjkljaj* obratnega kapitala;
⇒ v tem primeru je podjetje izpostavljeno višjemu tveganju pri zagotavljanju tekoče in dolgoročne plačilne sposobnosti (=podjetje je v smislu določb 6. člena ZFPPOd kapitalno neustrezno);

C) **enaka nič** (oz. minimalna), to pomeni, da je podjetje kapitalno ustrežno, saj razpolaga z *ustreznim* obratnim kapitalom;
⇒ v tem primeru je naloga finančne funkcije podjetja, da vzdržuje takšno stanje;

Pri tem naj omenimo še dejstvo, da gre, podobno kot v primeru B), tudi v primeru A) za določeno vrsto kapitalne neustreznosti podjetja, vendar pa ima na plačilno sposobnost podjetja hujše in kratkoročno bolj neposredne posledice *primanjkljaj* obratnega kapitala.

Predstavljeni model ima uporabno vrednost le v primeru, ko preučevano podjetje *ima* obratni kapital. Če le-tega nima (=ima negativni obratni kapital), pa model ne deluje. Za odpravo te slabosti Bergant predlaga zamenjavo stopnje dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev s *kratkoročnim koeficientom (KK)*, ki je opredeljen

¹⁴ V primeru, ko podjetje posluje v dinamični panogi s številnimi tržnimi priložnostmi, je za izkoriščanje takšnih priložnosti koristno (in poslovno opravičeno) imeti večji obratni kapital (Bergant, 2000a, str.93).

kot razmerje med kratkoročnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi podjetja (Bergant, 2000b, str. 75)¹⁵.

Poleg osnovnih informacij, ki jih nudi predstavljeni teoretični model, pa je za podjetje zelo priporočljivo, da v okviru informacijskega sistema za spremljanje kapitalске ustreznosti (ki predstavlja del informacijskega sistema podjetja za potrebe financiranja podjetja) oblikuje določene **dodatne informacije**, ki naj mu pomagajo ustvariti popolnejšo predstavo o dejanski kapitalski (ne)ustreznosti podjetja in s tem omogočajo sprejemanje ustrežnejših odločitev na tem področju. Kodeks predlaga spremljanje predvsem naslednjih informacij o dolgoročnem financiranju kratkoročnih sredstev (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 5.46 do 5.49):

- informacije o višini in gibanju stopnje ter o vzrokih sprememb dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev;
- informacije o dolgoročnem financiranju posameznih delov obratnih sredstev:
 - a) informacije o stanju in gibanju razmerij med obratnim kapitalom in posameznimi kratkoročnimi sredstvi (npr. terjatve, zaloge, denarna sredstva, vrednostni papirji),
 - b) informacije o velikosti in spremembah pospešenega¹⁶ in hitrega¹⁷ koeficienta v primerjavi s kratkoročnim koeficientom;
- informacije o stanju in gibanju kakovosti obratnega kapitala:
 - kakovost obratnega kapitala je odvisna od njegove strukture (=razmerja med lastniškim kapitalom in dolgoročnimi dolgovi) in je tesno povezana s stopnjo dolgoročne zadolženosti podjetja¹⁸;
- informacije, ki izhajajo iz izkaza finančnega izida podjetja;
- informacije o koeficientih obračanja sredstev in njihovih delov;
- informacije o koeficientih obračanja obveznosti do virov sredstev in njihovih delov;
- informacije o stanju in gibanju stopnje finančnega vzvoda (razmerja med tujimi in lastnimi viri sredstev) ter
- informacije o stanju in gibanju strukture financiranja in stroškov financiranja poslovanja podjetja.

¹⁵ Kratkoročni koeficient (= Kratkoročna sredstva / Kratkoročne obveznosti) predstavlja le drugače izraženo stopnjo dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev. Velja namreč naslednja povezava (Bergant, 1998, str. 397):

$$KK = \frac{1}{1-K} \quad \text{oziroma} \quad K = \frac{KK-1}{KK} \quad (11)$$

¹⁶ $PK = (\text{Kratkoročna sredstva} - \text{Zaloge}) / \text{Kratkoročne obveznosti}$.

¹⁷ $HK = (\text{Kratkoročna sredstva} - \text{Zaloge} - \text{Terjatve}) / \text{Kratkoročne obveznosti}$.

¹⁸ Stopnja dolgoročne zadolženosti = $\text{Dolgoročni dolgovi} / \text{Celotne obveznosti podjetja}$.

Na osnovi predstavljenega teoretičnega modela in določenih dodatnih informacij lahko torej v podjetjih s primerjavo dejanskih in ustreznih kategorij (glede na vrsto in obseg poslovnih dejavnosti in glede na tveganja, ki so jim izpostavljeni pri opravljanju teh dejavnosti) pridejo do ustreznih sklepov, na podlagi katerih lahko ugotovijo, ali razpolagajo s potrebnim obratnim kapitalom. S tem tudi ugotovijo, če je podjetje v nekem trenutku kapitalsko ustrezno v skladu z določbami ZFPPOd.

Če na osnovi modela kapitalske ustreznosti v podjetju ugotovijo, da ne razpolagajo z ustreznim kapitalom, morajo sprejeti določene ukrepe, s katerimi bodo to ustreznost zagotovili. Iz modela, predstavljenega z absolutnimi števili (glej enačbo (6)), je lepo razvidno, da je zmanjševanje razlike med dejanskim in ustreznim obratnim kapitalom podjetja možno doseči s poslovnimi ukrepi na 3 področjih, ki hkrati predstavljajo tudi **področja ukrepov za zagotovitev kapitalske ustreznosti podjetja** (Bergant, 2000b, str. 73):

1. spreminjanje obsega **razpoložljivega** obratnega kapitala,
2. spreminjanje obsega **optimalnega** obratnega kapitala in
3. spreminjanje **rezervnega** obratnega kapitala.

V nadaljevanju smo si nekoliko podrobneje ogledali navedena področja ukrepov za zagotovitev kapitalske ustreznosti podjetja.

2.2.2. SPREMINJANJE OBSEGA RAZPOLOŽLJIVEGA OBRATNEGA KAPITALA

Če poskušamo opredeliti ukrepe za spreminjanje obsega razpoložljivega obratnega kapitala, moramo najprej ugotoviti, od katerih kategorij je le-ta odvisen. Kot smo že povedali, predstavlja obratni kapital podjetja razliko med dolgoročnimi viri sredstev (DV) in dolgoročnimi sredstvi (DS):

$$OBK_{\text{razp.}} = DV - DS. \quad (12)$$

Ob upoštevanju, da dolgoročne vire sredstev podjetja predstavljata lastniški kapital (LK) in dolgovan kapital oz. dolgoročni dolgovi (DD) ter da dolgoročna sredstva podjetja predstavljajo stalna sredstva (SS) in dolgoročne terjatve iz poslovanja (DT), lahko obratni kapital opredelimo tudi na naslednji način:

$$OBK_{\text{razp.}} = LK + DD - (SS + DT) = LK + DD - SS - DT. \quad (13)$$

Iz zgornje enačbe je lepo razvidno, da lahko razpoložljivi obratni kapital podjetja **povečamo z ukrepi** na štirih področjih:

1. S povečanjem *lastniškega kapitala*.

To je možno zlasti s povečanjem osnovnega kapitala podjetja z izdajo rednih ali prednostnih delnic oz. z vplačili deležev novih družbenikov, s povečanjem zadržanega dobička, s povečanjem rezerv ali z združitvijo podjetja z drugim podjetjem.

2. S povečanjem *dolgoročnih dolgov*.

To lahko storimo na naslednje načine: s povečanjem pridobljenih dolgoročnih posojil, s povečanjem dolgoročnih obveznosti iz poslovanja, s preoblikovanjem kratkoročnih obveznosti v dolgoročne ali z izdajo dolgoročnih dolžniških vrednostnih papirjev.

3. Z zmanjšanjem *stalnih sredstev*.

Stalna sredstva lahko zmanjšamo npr. s prodajo pravic (patenti in licence), s prodajo opredmetenih osnovnih sredstev, z oddajo opredmetenih osnovnih sredstev v finančni najem, s preoblikovanjem pravic oz. opredmetenih osnovnih sredstev v lastniške deleže, z naložbo pravic oz. opredmetenih osnovnih sredstev v skupno poslovanje, s pospešeno politiko amortiziranja osnovnih sredstev itd..

4. Z zmanjšanjem *dolgoročnih terjatev iz poslovanja*.

To je možno predvsem z učinkovitejšo izterjavo ali pa s preoblikovanjem dolgoročnih terjatev v kratkoročne.

2.2.3. SPREMINJANJE OBSEGA OPTIMALNEGA OBRATNEGA KAPITALA

Na začetku poglavja, ko smo opredelili teoretični model kapitalske ustreznosti podjetja, ki temelji na izračunu razlike med dejanskim in ustreznim obsegom obratnega kapitala podjetja, smo dejali, da je **obseg ustreznega** obratnega kapitala odvisen od **obsega optimalnega** obratnega kapitala in od **potrebne rezerve** le-tega (enačba (4) na str. 25). Povedali smo tudi, da je *obseg optimalnega obratnega kapitala* odvisen od vrste in obsega dejavnosti, s katero se ukvarja podjetje. Na tem mestu pa dodajamo, da se vse posebnosti dejavnosti, ki jih podjetje opravlja, in tudi podjetja samega izražajo v (Bergant, 1999, str. 397):

- a) povprečnih koeficientih obračanja kratkoročnih sredstev (predvsem zalog in terjatev) in
- b) povprečnih koeficientih obračanja kratkoročnih obveznosti (predvsem obveznosti do dobaviteljev).

V poslovanju podjetja so, poleg dolgoročnih sredstev, dolgoročno angažirane deloma tudi *zaloge* in *terjatve iz poslovanja*, ki so sicer formalno (v bilanci stanja) opredeljene

kot kratkoročna sredstva. Le-te je potrebno, kot smo spoznali, financirati z dolgoročnimi viri. V enem delu to nalogo opravljajo *obveznosti iz poslovanja*, ki so deloma tudi dolgoročno vezane v poslovnem procesu podjetja, preostali del pa moramo financirati v obliki obratnega kapitala podjetja. Torej na potrebo podjetja po obratnem kapitalu vplivajo samo spremembe teh treh kategorij, ki se izražajo preko *sprememb koeficientov njihovega obračanja*. To dejstvo na takšen ali drugačen način upoštevajo tudi vsi načini izračuna potrebnega (optimalnega) obratnega kapitala podjetja (Bergant, 2000a, str. 93). Seveda pa na spremembo ocene optimalnega obratnega kapitala podjetja vpliva tudi sprememba *obsega poslovanja podjetja*, vendar pa je zaradi zelo številnih in raznolikih posledic, ki jih takšne spremembe povzročajo, na ta način relativno težko neposredno uravnati optimalni obseg obratnega kapitala podjetja.

Ukrepi, s katerimi lahko vplivamo na **zmanjšanje** *potrebnega oz. optimalnega obsega obratnega kapitala* so (Plavšak, Bergant, 2000, str. 7):

a) Ukrepi, s katerimi pri *nespremenjenem obsegu poslovanja* zmanjšamo potrebo po obratnem kapitalu podjetja.

⇒ S temi ukrepi povečamo koeficiente obračanja zalog in kratkoročnih terjatev do kupcev oz. zmanjšamo koeficiente obračanja obveznosti do dobaviteljev:

- zmanjšanje obsega terjatev do kupcev (npr. skrajšanje plačilnih rokov kupcem ali odprodaja terjatev(factoring));
- zmanjšanje obsega zalog surovin in materiala (npr. J-I-T nabava);
- zmanjšanje obsega nedokončane proizvodnje (npr. skrajšanje oz. optimiziranje proizvodnega postopka);
- zmanjšanje obsega zalog dokončanih proizvodov (npr. J-I-T dobava proizvodov kupcem oz. spremembe v načinu prodaje);
- zmanjšanje zalog trgovskega blaga (npr. sprememba asortimenta blaga);
- povečanje obsega obveznosti do dobaviteljev (npr. podaljševanje plačilnih rokov dobaviteljem podjetja) itd..

b) Ukrepi, s katerimi zmanjšamo potrebo po obratnem kapitalu podjetja s *spremembo (zmanjšanjem) obsega poslovanja*.

Za *oceno potrebnega oz. optimalnega obratnega kapitala* podjetja obstajajo številni **načini izračuna**, ki jih lahko sistematično razvrstimo v dve skupini (Bergant, 2000b, str. 79):

1. Načini izračuna, ki *niso odvisni od* trenutnega stanja oz. preteklih gibanj.

⇒ V to skupino sodijo npr.:

- metoda optimalnega kratkoročnega koeficienta,
- metoda koeficientov obračanja,

- metoda standardnih koeficientov idr..

2. Načini izračuna, ki *temeljijo na preteklih stanjih in gibanjih*.

⇒ Sem pa bi lahko uvrstili npr.:

- metodo preseka poslovne podbilance,
- metodo odstotka od kratkoročnih sredstev,
- metodo odstotka od prodaje,
- metodo uravnoveženih stroškov,
- metodo načrtovane bilance stanja,
- metodo določanja cen dolgoročnih naložb idr..

Za pridobitev osnovne predstave o tem, na kakšen način lahko podjetja ocenijo obseg optimalnega obratnega kapitala, bomo na kratko predstavili prvi dve zgoraj opredeljeni metodi iz vsake skupine¹⁹. Vsak način izračuna optimalnega obratnega kapitala temelji na svojih predpostavkah in ima svoje prednosti in slabosti, ki jih je potrebno dobro poznati, da bi lahko pridobljene rezultate čimbolj uspešno uporabili pri sprejemanju odločitev o ukrepih za zagotovitev kapitalske ustreznosti podjetja.

Metoda koeficientov obračanja

Metoda temelji na opredelitvi časa vezave denarja²⁰, za katerega moramo najti ustrezne vire financiranja v obliki obratnega kapitala. Začetek te vezave predstavlja trenutek, ko plačamo nabavljene prvine, s katerimi proizvajamo proizvode (denar spremenimo v manj likvidno obliko (zaloge)); sklep tega procesa pa predstavlja trenutek, ko nam kupci plačajo prodane proizvode (sprememba terjatev v denarno obliko). To lahko ponazorimo v obliki spodnje formule:

$$\text{Trajanje obrata ZALOG} + \text{Trajanje obrata TERJATEV} - \text{Trajanje ODOLOGA PLAČILA} = \text{ČAS VEZAVE} \quad (14)$$

(obrata obveznosti do dob.) DENARJA

Ob upoštevanju zgornje formule je lepo razvidno, da mora podjetje poskrbeti za financiranje gibljivih sredstev (spremenljivih stroškov proizvodnje) od trenutka, ko je plačalo nabavljene prvine poslovnega procesa, do trenutka, ko so kupci plačali kupljene proizvode in so se torej terjatve do kupcev spremenile v denarno obliko. Podjetje si pri tem pomaga z odlogom plačila pri dobaviteljih, ki na ta način delno financirajo poslovanje podjetja. Ker je praviloma trajanje procesa vezave denarja večje od 0, je očitno, da financiranje s kratkoročnimi viri ni zadostno in da je potrebno gibljiva sredstva delno financirati tudi z dolgoročnimi viri (podjetje mora imeti določeno raven obratnega kapitala). Na osnovi te metode lahko izračunamo optimalni obseg obratnega kapitala podjetja kot²¹:

¹⁹ Podrobnejša obravnava vseh naštetih metod presega namen naše naloge.

²⁰ Angleško: *cash conversion cycle*.

²¹ Pri tem v izračunu upoštevamo *povprečne* dneve vezav.

$$OBK_{opt.} = \frac{\text{Lastna cena prihodkov od prodaje}}{365} \times \text{Št. dni vezave denarja} \quad (15)$$

Natančnost te metode je odvisna od tega, kako natančno opredelimo povprečne čase vezave zalog, terjatev do kupcev in obveznosti do dobaviteljev.

Metoda optimalnega kratkoročnega koeficienta

Optimalna velikost kratkoročnega koeficienta²² je odvisna od posebnosti dejavnosti, s katero se podjetje ukvarja, in od posebnosti samega podjetja, kar odražata, kot smo že povedali, povprečna koeficienta obračanja kratkoročnih sredstev ($k_{obr.KS}$) in kratkoročnih obveznosti ($k_{obr.KO}$). Če prvega izračunamo s pomočjo prihodkov od prodaje (PP), drugega pa s pomočjo odhodkov (ODH), lahko izračunamo vrednost optimalnega kratkoročnega koeficienta na naslednji način (Bergant, 1999, str. 397)²³:

$$KK_{opt.} = \frac{PP}{ODH} \times \frac{k_{obr.KO}}{k_{obr.KS}} \text{ ali } \frac{PP}{ODH} \times \frac{\text{Št. dni vezave KS}}{\text{Št. dni vezave KO}} \quad (16)$$

Optimalni KK pri danem obsegu poslovanja lahko torej opredelimo kot tisto stopnjo dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev, ki jo zahteva koeficient obračanja kratkoročnih sredstev in koeficient obračanja kratkoročnih obveznosti pri določeni politiki obsega kratkoročnih sredstev (sproščena, zmerna, zadržana), pri določeni politiki financiranja kratkoročnih sredstev (zmerna, agresivna, konzervativna) in pri določeni strukturi kratkoročnih sredstev in kratkoročnih obveznosti.

Optimalni obseg obratnega kapitala predstavlja tisti znesek dolgoročnega financiranja dejanskih kratkoročnih sredstev ($KS_{dej.}$), ki ga zahteva optimalni KK. Pri danem obsegu kratkoročnih sredstev (=danem obsegu poslovanja) ga lahko z upoštevanjem enačbe (11) izračunamo na naslednji način:

$$OBK_{opt.} = \frac{KK_{opt.} - 1}{KK_{opt.}} \times KS_{dej.} \quad (17)$$

Uporabnost metode je zopet odvisna od kakovosti ocene koeficientov obračanja posameznih kategorij.

²² Kratkoročni koeficient je razmerje med kratkoročnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi. Temeljna logika kratkoročnega koeficienta se kaže v tem, da se predpostavlja, da bo podjetje tem lažje zagotavljalo plačilno sposobnost, čim bolj bodo kratkoročne obveznosti pokrite z zneskom kratkoročnih sredstev.

²³ Pri tem moramo pri izračunu prihodkov in odhodkov upoštevati predvsem *denarne* prihodke in odhodke. V praksi to pomeni, da za *denarne odhodke* vzamemo le odhodke surovin, materiala in storitev (to velja tudi za izračun koeficienta obračanja obveznosti do dobaviteljev, s katerim nadomestimo koeficient obračanja kratkoročnih obveznosti), za *denarne prihodke* pa vzamemo denarne odhodke, povečane za stroške dela (kar velja tudi za izračun koeficienta obračanja kratkoročnih sredstev, za izračun katerega lahko upoštevamo le terjatve iz poslovanja in zaloge).

Metoda preseka poslovne podbilance

Metoda uporablja splošno načelo, da naj bo obratni kapital podjetja tolikšen, da skupaj z obveznostmi do dobaviteljev doseže vrednost kratkoročnih terjatev in zalog. Ob upoštevanju njihovih vrednosti iz bilance stanja, lahko obseg optimalnega obratnega kapitala ocenimo na naslednji način:

$$OBK_{opt.} = Zaloge + Terjatve iz poslovanja - Obveznosti iz poslovanja \quad (18)$$

Gre za najbolj približno oceno, vendar je po drugi strani ta način izračuna tudi najenostavnejši in najhitrejši. Njegovo uporabnost lahko zelo povečamo, če v izračunu upoštevamo ustrezna povprečja iz časovne vrste.

Metoda odstotka od kratkoročnih sredstev

Pri metodi izhajamo iz normirane stopnje dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev. Uporaba metode je torej primerna v tistih primerih, ko ima podjetje jasno predstavo o tem, koliko bi morala znašati navedena stopnja; pri tem je možno, da obstajajo dobre ocene že na ravni panoge, v kateri posluje podjetje, ali pa da podjetje razpolaga z dobrimi podatki o gibanju stopnje dolgoročnega financiranja kratkoročnih naložb ($K_{opt.}$) v preteklosti, na podlagi katerih lahko oceni, koliko bi znašala njena najprimernejša (=optimalna) vrednost. Na podlagi enačbe (7) lahko opredelimo optimalni obseg obratnega kapitala podjetja kot:

$$OBK_{opt.} = K_{opt.} \times KS_{dej.} \quad (19)$$

Prednost metode predstavlja hitra ocena, njena natančnost pa je seveda v precejšnji meri odvisna od ustrezne opredelitve $K_{opt.}$.

2.2.3.1. NEKATERI DODATNI VIDIKI, KI JIH MORAMO UPOŠTEVATI PRI OPREDELITVI OPTIMALNEGA OBRATNEGA KAPITALA PODJETJA V PRAKSI

Pri opredelitvi optimalnega obratnega kapitala v praksi pa je potrebno upoštevati tudi določene dodatne vidike, da bi dobili oceno, ki bi ustrezno upoštevala vse (oz. večino) dejavnike, od katerih je optimalni obratni kapital podjetja dejansko odvisen. Tako morajo v podjetju pri oceni optimalnega obratnega kapitala upoštevati vsaj še naslednje vidike:

❖ Politiko obsega kratkoročnih sredstev

Na splošno je lahko politika obsega kratkoročnih sredstev določenega podjetja *sproščena*, *zmerna* ali pa *zadržana*. To pomeni, da imajo lahko v podjetju različne usmeritve glede tega, kakšen naj bi bil optimalni obseg kratkoročnih sredstev, s katerim naj podjetje posluje (npr. pri sproščeni politiki teži podjetje k čim večjemu obsegu prodaje, kar doseže s tem, da izboljšuje plačilne pogoje za kupce, kar ima za posledico večji obseg terjatev, oz. tako da skrajšuje dobavne roke za prodane

poslovne učinke, kar ima za posledico večji obseg zalog ipd.). V dobršni meri to pogojuje narava panoge, v kateri deluje podjetje, in vloga podjetja na trgu (tržni delež, vpliv na določanje pogojev poslovanja v panogi itn.). Vse to pa je v končni fazi tesno povezano tudi s potrebami po obratnem kapitalu podjetja, kar moramo pri oceni njegove optimalne vrednosti ustrezno upoštevati. Naj kot zanimivost omenimo, da se je v zahodni praksi pojavil t.i. *model ničelnega obratnega kapitala*²⁴, ki zagovarja zmanjšanje obratnega kapitala podjetja na minimum oz. celo njegovo izničenje (Filipič, Mlinarič, 1999, str. 79). Najuspešnejša svetovna podjetja s seznama 500 najboljših, ki ga vsako leto objavi revija Fortune (Fortune 500 list), so v zadnjih letih odkrila veliko možnosti za racionalizacijo poslovanja prav na področju kratkoročnih oz. gibljivih sredstev. V navedenih podjetjih so povečali prizadevanja za pospešitev proizvodnih procesov, večja je skrb za upravljanje zalog in terjatev, na ta način sproščena sredstva pa sedaj uporabljajo za bolj donosne naložbe, s čimer so povečali denarni tok v podjetju in njegovo donosnost²⁵.

❖ **Politiko financiranja kratkoročnih sredstev**

V skladu s prizadevanji po zmanjšanju tveganja plačilne nesposobnosti naj bi podjetje svoja dolgoročna sredstva financiralo z dolgoročnimi in kratkoročna sredstva s kratkoročnimi viri sredstev. V praksi so možna (in pogosto povsem upravičena) določena odstopanja od tega splošnega načela, ki se zrcalijo v politiki financiranja kratkoročnih sredstev.

Poznamo 3 osnovne pristope pri financiranju kratkoročnih sredstev podjetja, ki posledično vplivajo tudi na nivo optimalnega obratnega kapitala podjetja, in sicer (Hirt, Block, 2000, str. 156-158):

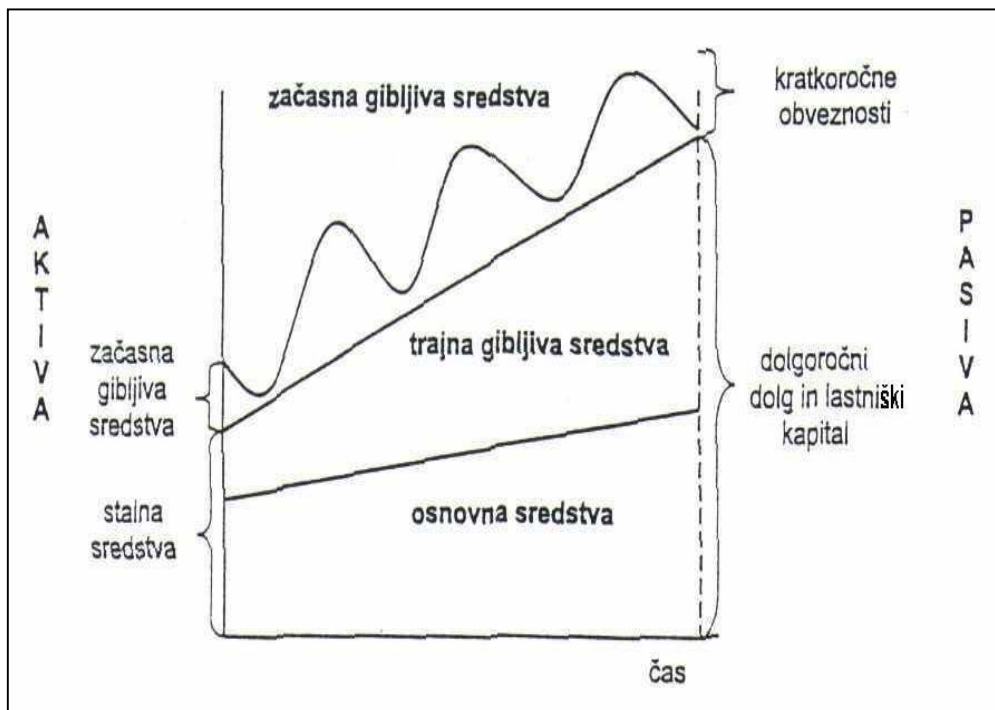
a) *Zmerna* politika financiranja kratkoročnih sredstev podjetja

Gre za politiko, ki dosledno upošteva zlato bilančno pravilo, ki zahteva popolno usklajenost ročnosti virov sredstev in sredstev podjetja, kar v osnovi odpravlja nevarnost plačilne nesposobnosti podjetja, saj bodo v tem primeru obveznosti podjetja zapadle ravno v tistem trenutku, ko bodo vnovčene tudi njegove naložbe. Opisani pristop prikazuje Slika 5.

²⁴ Angleško: *zero working capital* model.

²⁵ Pri tem se torej podjetja usmerjajo predvsem na optimizacijo svojih kratkoročnih sredstev (na izkoriščanje notranjih rezerv) in ne na povečevanje kratkoročnih obveznosti, kar bi sicer tudi lahko bil eden izmed možnih načinov zmanjšanja potreb po obratnem kapitalu, vendar bi se v tem primeru osredotočila predvsem na »zunanje« rezerve, zanemarila pa optimizacijo »notranjega« poslovnega procesa, ki edina prinaša *dolgoročne* pozitivne posledice.

Slika 5: *Struktura virov financiranja pri zmerni politiki financiranja kratkoročnih sredstev*

VIR: Hirt, Block, 2000, str. 156.

Kot je razvidno iz Slike 5, v tem primeru financiramo vsa stalna sredstva (osnovna sredstva+trajna gibliva sredstva²⁶) z dolgoročnimi viri, medtem ko tisti del gibljivih sredstev, ki se pojavljajo pri poslovanju le občasno, financiramo s kratkoročnimi obveznostmi.

Takšen način financiranja dolgoročnih sredstev, kot ga prikazuje Slika 5, je seveda le teoretični pristop, ki je v praksi delovanja podjetij zelo težko dosledno izvedljiv. Problem leži predvsem v tem, da je težko natančno definirati, kolikšen del celotnih gibljivih sredstev podjetja je dejansko dolgoročno vezan v poslovnem procesu podjetja.

b) Agresivna politika financiranja kratkoročnih sredstev podjetja

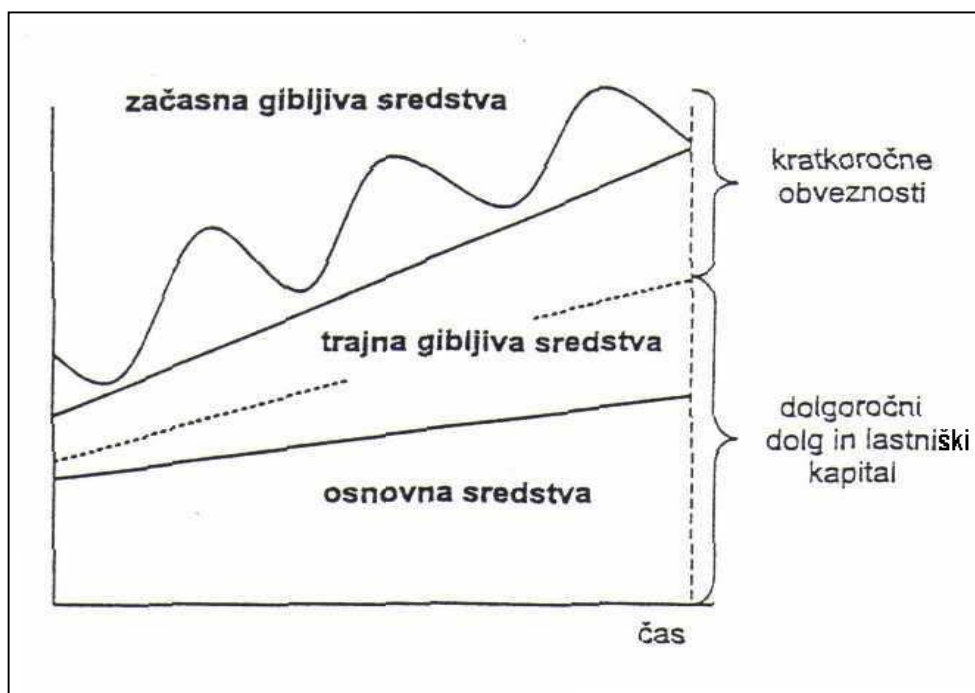
Agresivnost tega pristopa se kaže v kršitvi zlatega bilančnega pravila, saj v tem primeru tudi del dolgoročnih sredstev financiramo s kratkoročnimi viri, kar označuje črtkana linija v okviru trajnih gibljivih sredstev na Sliki 6.

Agresivnost pri financiranju se lahko še stopnjuje, kar bi bilo na Sliki 6 razvidno s spuščanjem črtkane črte. V skrajnem primeru bi podjetje tudi del osnovnih sredstev financiralo s kratkoročnimi viri, vendar bi takšen način financiranja za večino podjetij posledično povzročil povečanje obrestnim mer za posojila oz. težave pri pridobivanju novih posojil. Takšno delovanje pa si lahko začasno privoščijo le podjetja z zelo visoko boniteto (predvsem t.i. »blue chip« podjetja) v stabilnih gospodarskih okoljih in

²⁶ Trajna gibliva sredstva predstavlja »stalni« nivo zalog in kratkoročnih terjatev podjetja.

ob razvitem finančnem trgu, na katerem obstaja zelo pestra ponudba različnih finančnih virov.

Slika 6: *Struktura virov financiranja pri agresivni politiki financiranja kratkoročnih sredstev*

VIR: Hirt, Block, 2000, str. 158.

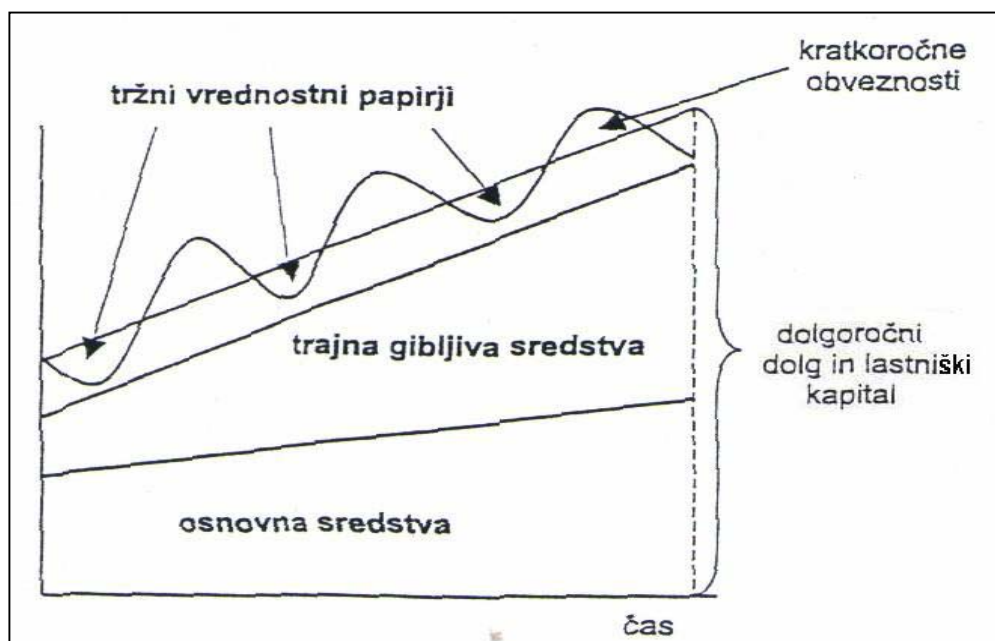
Takšen način financiranja je značilen za veliko majhnih in srednje velikih podjetij, ki zaradi svoje bonitete in tudi (prenizkega) obsega poslovanja nimajo tako lahkega dostopa do dolgoročnega dolžniškega trga kapitala kot velika podjetja. Takšen način financiranja pa ima, poleg slabosti, ki se kažejo predvsem v povečanem tveganju pri zagotavljanju plačilne sposobnosti, tudi določene prednosti, saj so na splošno obrestne mere za kratkoročna posojila nižje od obrestnih mer za dolgoročna posojila.

c) *Konzervativna politika financiranja kratkoročnih sredstev*

Ta politika predstavlja obraten pristop predhodno opisanemu. V tem primeru skuša podjetje zagotoviti plačilno sposobnost »za vsako ceno«, saj domala vsa svoja sredstva (dolgoročna in kratkoročna) financira z dolgoročnimi viri sredstev. Konzervativnost lahko niha, tako da podjetje občasno del začasnih gibljivih sredstev financira tudi s kratkoročnimi obveznostmi, kar je na Sliki 7 vidno s tem, kje na valoviti črti začasno potrebnih gibljivih sredstev poteka najvišja linija.

Vzrok za takšno konzervativnost podjetja na področju financiranja kratkoročnih sredstev so lahko visoke obrestne mere za izposojena sredstva ali pa močna sezonska nihanja proizvodnje, ko podjetje po uspešni sezoni »hrani pridobljeno likvidnost« v obliki vrednostnih papirjev. Vendar se moramo tudi zavedati, da se s takšnim načinom financiranja močno povečajo stroški podjetja.

Slika 7: *Struktura virov financiranja pri konzervativni politiki financiranja kratkoročnih sredstev*

VIR: Hirt, Block, 2000, str. 157.

Pri izbiri ustrezne politike financiranja gibljivih sredstev, ki vpliva tudi na optimalni obseg obratnega kapitala podjetja, mora podjetje izhajati iz značilnosti procesa ustvarjanja vrednosti (sezonska nihanja, možnosti za racionalizacijo z optimizacijo zalog in z ukrepi za hitrejše in uspešnejše vnovčevanje terjatev) in hkrati upoštevati tudi razvitost finančnega trga, na katerem bo podjetje pridobivalo dodatne vire sredstev.

❖ **Boniteto podjetja**

Pri oceni optimalnega obsega obratnega kapitala moramo upoštevati tudi vpliv bonitete podjetja, saj uživajo podjetja, ki imajo dobro boniteto, tudi visoko stopnjo zaupanja s strani svojih poslovnih partnerjev, kar posledično pomeni, da imajo tudi visoko sposobnost obnavljanja kratkoročnih posojil (Bergant, 2000a, str. 93). To dejstvo pa jim omogoča ohranjanje visokega odstotka kratkoročnih posojil v strukturi virov financiranja, s katerimi lahko nadomeščajo obratni kapital. Na ta način si lahko prvovrstna podjetja znižajo tudi stroške financiranja (kratkoročni viri so praviloma cenejši), brez bistvenega povečanja tveganja v zvezi zagotavljanjem plačilne sposobnosti. Visoka kratkoročna zadolženost podjetja torej ne pomeni nujno avtomatične kapitalske neustreznosti podjetja²⁷. Na drugi strani pa morajo imeti podjetja, ki imajo slabšo boniteto in s tem nižjo stopnjo zaupanja s strani poslovnih partnerjev, ustrezno večji obseg obratnega kapitala.

2.2.4. REZERVNI OBRATNI KAPITAL PODJETJA

Opravljanje vsake poslovne dejavnosti je nujno povezano z določenimi tveganji. Temeljna tveganja, s katerimi se podjetje sooča pri poslovanju, so zlasti: *likvidnostna tveganja*, *tveganja neizpolnitve nasprotne stranke*, *obrestna*, *valutna* in *druga tržna tveganja* ter *tveganje zaradi izpostavljenosti* do posamezne osebe oz. skupine oseb, ki predstavljajo enotno tveganje (Zakon o finančnem poslovanju podjetij, 1999, 9. člen, 2. odstavek). Posledice teh tveganj se lahko pri poslovanju podjetja pokažejo v obliki izpada pričakovanih prihodkov oz. njihove spremenjene dinamike v času ali kot določeni nepričakovani stroški oz. odhodki (npr. odpis neizterljivih terjatev). Končna posledica pa je lahko izguba v poslovanju, ki v primeru, če podjetje nima zadostnih lastnih virov, v breme katerih bi bilo mogoče izgubo pokriti, ogrozi plačilno sposobnost podjetja (Plavšak, Bergant, 2000, str. 43). Da do tega ne bi prišlo, moramo v skladu s predstavljenim teoretičnim modelom kapitalske ustreznosti podjetja v okviru opredelitve ustreznega kapitala predvideti tudi *potrebno rezervo* obratnega kapitala.

Potrebni rezervni kapital je torej tisti obseg rezerv obratnega kapitala, ki pri danem obsegu poslovanja in njegovih tveganjih, skupaj z optimalnim obratnim kapitalom tvori ustrezni obseg obratnega kapitala podjetja. V osnovi gre lahko za *bilančni* rezervni kapital, ki je razviden neposredno iz bilance stanja, ali za *zunajbilančni* rezervni kapital. Ena izmed nalog v okviru zagotavljanja kapitalske ustreznosti podjetja je tako tudi *zmanjševanje razlike* med *potrebim* in *dejanskim* rezervnim obratnim kapitalom podjetja.

V okviru **politike obvladovanja tveganj** je potrebno oceniti tveganja, ki jim je podjetje izpostavljeno, in preučiti možne vplive teh tveganj na poslovanje podjetja ter opredeliti ustrezne ukrepe za obvladovanje teh tveganj. Hkrati je treba pri tem izoblikovati tudi oceno o potrebnem obsegu rezervnega obratnega kapitala podjetja. Dolgoročna politika obvladovanja tveganj se v podjetju udejanja zlasti (Kodeks poslovnofinančnih načel, 1998, tč. 5.73):

- s strateškim in dolgoročnim načrtovanjem,
- z uporabo ustreznih inštrumentov za zavarovanje plačil,
- z usklajevanjem strukture sredstev in obveznosti do virov sredstev v okviru podbilanc posameznih tveganjih naložb oz. obveznosti,
- z uporabo zunajbilančnih inštrumentov.

Tveganja načelno obvladujemo z ustreznim načrtovanjem, vendar jih v celoti ne moremo povsem odpraviti. Potreba po rezervnem obratnem kapitalu (=po določenem presežku obratnega kapitala nad ocenjenim optimalnim) je tem večja, čim manj

²⁷ Če se podjetje poslužuje opisane politike financiranja, mora napraviti ustrezno analizo ocene tveganja glede spremembe sposobnosti obnavljanja kratkoročnih posojil. Pri tem je potrebno analizirati gibanje deleža kratkoročnih posojil v celotnih kratkoročnih obveznostih podjetja.

natančno je finančno načrtovanje v podjetju. Kot smo poudarili v poglavju o plačilni sposobnosti podjetja kot temeljnem načelu finančne politike, govorimo v primeru kratkoročne plačilne sposobnosti o kratkoročni likvidnostni rezervi, v primeru dolgoročne plačilne sposobnosti pa o rezervi v dolgoročnem financiranju kratkoročnih sredstev.

Predstavljeni model ocenjevanja kapitalske ustreznosti torej predstavlja *enega izmed možnih teoretičnih pristopov* na področju oblikovanja oz. pridobivanja informacij o ustreznosti kapitala podjetja v smislu določil ZFPPOd. Gre za *statičen model*, kar pomeni, da lahko z njegovo pomočjo ocenimo ustreznost kapitala kapitalske družbe v izbranih časovnih trenutkih. Da pa bi si pridobili **ustrezno sliko o značilnih smereh razvoja na področju kapitalske ustreznosti**, jo moramo ugotavljati (ocenjevati) v več izbranih trenutkih, in nikakor ne le na letni ravni na osnovi podatkov iz rednih letnih računovodskih poročil.

Določena pomanjkljivost predstavljenega modela kapitalske ustreznosti podjetja se kaže tudi v njegovi značilnosti, da *neposredno ne* vključuje optimiranja stroškov financiranja podjetja (Bergant, 2000a, str. 96); to pomeni, da četudi podjetje razpolaga z ustreznim obsegom obratnega kapitala v skladu z zahtevami modela, to še ne pomeni, da je hkrati avtomatično optimalna tudi njegova struktura (lastniški : dolgovani kapital). To je po eni strani povsem razumljivo, če upoštevamo, da je temeljni namen zakonske zahteve o kapitalski ustreznosti podjetja predvsem v njenem prispevku k zniževanju tveganja pri zagotavljanju plačilne sposobnosti, na katerega pa neposredno vpliva predvsem ustrezni *obseg* kapitala. Vendar pa se moramo po drugi strani tudi zavedati, da kapitalska ustreznost podjetja v najširšem smislu pomeni optimalnost njegovega kapitala tako v smislu *obsega*, kot tudi v smislu njegove *strukture*. Zato na tem mestu posebej izpostavljamo, da moramo pri opredelitvi obsega optimalnega obratnega kapitala upoštevati tudi vidik optimalne strukture kapitala in *v praksi v okviru finančne funkcije zagotoviti ustrezno usklajenost nalog za zagotovitev kapitalske ustreznosti podjetja* (ki izhajajo iz predstavljenega modela) *z nalogami optimizacije strukture kapitala*. Le na ta način bomo namreč zagotovili, da bo podjetje zares razpolagalo z ustreznim kapitalom, ki bo dejansko pripomogel k zmanjšanju tveganja plačilne nesposobnosti podjetja.

Ne glede na določene omejitve, ki smo jih nakazali, pa model daje dobro strokovno podlago za oceno stanja in gibanja kapitalske ustreznosti podjetja. Gre za splošen model, **vsako posamezno podjetje pa mora vanj na ustrezen način vključiti tudi svoje specifične dejavnike oz. okoliščine**, ki smo jih deloma nakazali v okviru

predstavitve dodatnih vidikov, ki jih morajo v podjetju upoštevati pri oceni optimalnega obratnega kapitala.

3. PRAKTIČNI PRIMER OCENJEVANJA KAPITALSKE USTREZNOSTI PODJETJA

3.1. *Kratka predstavitev Nuklearne elektrarne Krško, d.o.o.*

Izvršna sveta takratne Socialistične republike Slovenije in Socialistične republike Hrvaške sta dne, 27.10.1970, sklenila sporazum o skupni izgradnji nuklearne elektrarne. Z njim so bili dogovorjeni principi skupne izgradnje in skupnega izkoriščanja objekta v času obratovanja, hkrati pa je bil dosežen tudi dogovor o financiranju izgradnje v odnosu 50:50. Ker je bila vrednost projekta previsoka, da bi lahko pokrili finančno konstrukcijo investicije iz lastnih razpoložljivih sredstev, so bili najeti krediti pri treh ameriških bankah (Citicorp, Pefco in Exim) v višini 512,2 mio USD (42,6% skupnih dejansko vloženih sredstev), domača vlaganja, spremenjena v USD po tečajih, ki so veljali na dan plačila dobaviteljem, pa so realno znašala 686,8 mio USD (57,4%).

Protokol o primopredaji elektrarne in dovoljenja za začetek obratovanja s polno močjo je bil podpisan z Westinghous-om 25.06.1983 (ZDA; glavni dobavitelj opreme). Do 01.03.1984 je elektrarna delovala kot »NE Krško v ustanavljanju«. S tem datumom pa je bila registrirana kot enovita delovna organizacija. Z Uredbo o preoblikovanju Nuklearne elektrarne Krško, p.o., v javno podjetje Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o. (v nadaljevanju NEK), ki jo je sprejela Vlada Republike Slovenije, z veljavnostjo od dne, 01.08.1998, je podjetje dobilo **status javnega podjetja** do sklenitve pogodbe med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško, s katero naj bi bilo dokončno formalno rešeno vprašanje lastništva NEK. Ustanovitelj javnega podjetja je torej Republika Slovenija. Do sklenitve omenjene meddržavne pogodbe pa se Republiko Hrvaški oz. Hrvatski elektroprivredi, d.d., priznava vloga sovlagatelja.

Podjetje je bilo ustanovljeno z **namenom proizvajati in oskrbovati porabnike električne energije z javno dobrino**, ki jo je svojim prebivalcem dolžna zagotavljati država. Po prihodkih, ki jih letno ustvarja, spada med največja podjetja v Sloveniji. Poslovni ugled si je NEK v času dvajsetletnega delovanja ustvarila z ogromno količino proizvedene električne energije po relativno zelo ugodni ceni in s svojo skrbjo za varno in brezhibno delovanje.

Dejavnosti javnega podjetja, ki jih NEK izvaja kot *gospodarsko javno službo*, so:

- proizvodnja elektrike v jedrski elektrarni,

- drugo projektiranje in tehnično svetovanje,
- tehnično preizkušanje in analiziranje ter
- raziskovanje in eksperimentalni razvoj na področju tehnologije.

Proizvodnja električne energije letno znaša med štirimi in petimi milijardami kWh električne energije, s čimer se pokriva v posameznem letu od 40 do 45% vseh slovenskih potreb. Elektrarna deluje že 20 let, v tem času pa je proizvedla blizu 80 milijard kWh. V posameznem letu obratuje deset do enajst mesecev, redni letni remont z menjavo jedrskega goriva pa traja od 30 do 50 dni. Projektirana doba obratovanja je bila 30 let (do leta 2011). Z zamenjavo uparjalnikov in tehnološko modernizacijo dela, že vgrajene opreme v letu 2000, pa se bo doseglo desetletno podaljšanje dobe obratovanja; tako naj bi elektrarna delovala do leta 2023. Namen izvedbe navedenega investiranja v modernizacijo NEK je zagotoviti stabilno, varno in zanesljivo obratovanje elektrarne pri povečani moči do konca predvidene življenjske dobe elektrarne.

Po organizacijski shemi je NEK razdeljena na 6 sektorjev (tehnična operativa, sistem kvalitete, inženiring, nabava, finance in splošna administracija) in tri samostojne službe (strokovno usposabljanje, varovanje in informatika). Elektrarna zaposluje v povprečju 610 delavcev iz Slovenije in Hrvaške, od tega jih je blizu 400 vključenih direktno v proizvodni in vzdrževalni proces, ostali pa v spremljajoče sektorje oz. službe.

NEK ima razvite naslednje trge:

- *Nabavni trg*
Jedrsko gorivo, ki predstavlja 90% vrednosti nabave vseh materialov, se nabavlja na svetovnem tržišču, prav tako tudi rezervni deli in vse jedrske komponente; hkrati se v tujini najema tudi od 40 do 50% vseh storitev.
- *Finančni trg*
Na domačem trgu se najemajo kratkoročna premostitvena posojila za tekoče poslovanje, na tujem finančnem trgu pa je najeto posojilo pri konzorciju 3 nemških bank za izvedbo projekta modernizacije NEK.
- *Prodajni trg*
50% proizvedene električne energije se je do 01.08.1998 prodalo v Republiki Sloveniji, 50% pa v Republiki Hrvaški. Velike zamude pri plačilih in kopičenje dolgov Hrvatske elektroprivrede, d.d., so privedli do prekinitve dobav električne energije in od tedaj dalje NEK prodaja vso električno energijo Elektru Slovenije. Le-ta pa jo izvaža oziroma plasira na domačem in deloma tudi tujem tržišču.

3.2. Prikaz izračuna kapitalne ustreznosti na primeru NEK

Kapitalna ustreznost podjetja moramo, na osnovi predstavljenega modela, ocenjevati kot razliko med razpoložljivim in ustreznim obratnim kapitalom podjetja, torej kot razliko med dejanskim in optimalnim obratnim kapitalom ter kot razliko med dejansko in potrebno rezervo obratnega kapitala preučevanega podjetja.

V našem primeru smo ocenili kapitalno ustreznost Nuklearne elektrarne Krško, d.o.o., v štirih zaporednih trenutkih (na dan, 31.12.1996-1999) le na osnovi primerjave med dejanskim in optimalnim obratnim kapitalom, pri tem pa smo zanemarili rezerve obratnega kapitala. Razlog je v tem, da moramo imeti za ustrezno oceno o potrebni in dejanski rezervi obratnega kapitala natančen vpogled v tveganja, ki jim je podjetje izpostavljeno, ustrezno oceno teh tveganj ter tudi vpogled v njegove bilančne in zabilančne evidence, kar, kot zunanji analitiki, seveda nimamo. Ker namen praktičnega primera ni v natančni analizi vseh dejavnikov in vseh podrobnosti, ampak v grobem prikazati možnost uporabe predstavljenega modela kapitalne ustreznosti podjetja v praksi, ocenjujemo, da je za osnovne ugotovitve zadostna primerjava zgolj med dejanskim in optimalnim obsegom obratnega kapitala preučevanega podjetja.

Optimalni obratni kapital podjetja smo izračunali na podlagi optimalnega kratkoročnega koeficienta. Izračun je prikazan v Tabeli 2.

Na podlagi Tabele 2 lahko povzamemo naslednje ugotovitve:

- NEK je imela v vseh izbranih trenutkih, razen 31.12.1996, *primanjkljaj* obratnega kapitala, in sicer v višini 65,7% optimalnega obratnega kapitala na dan, 31.12.1997, 55,7% na dan, 31.12.1998, in 95,5% na dan, 31.12.1999; iz tega lahko sklepamo, da je bilo podjetje v *preučevanih trenutkih praviloma kapitalno neustrezno* (poudarjamo, da bi za dokončno oceno potrebovali tudi podatek o rezervah obratnega kapitala NEK).
- V preučevanem obdobju je opazen trend zniževanja optimalnega kratkoročnega koeficienta, saj so obveznosti do dobaviteljev v povprečju naraščale hitreje kot povprečna obratna sredstva, kar je zmanjševalo potrebo po obratnem kapitalu podjetja (=nižji optimalni obratni kapital); vendar se je na drugi strani hkrati relativno hitreje zmanjševalo razmerje med dolgoročnimi obveznostmi in dolgoročnimi sredstvi podjetja (=nižji dejanski obratni kapital), kar je imelo za posledico relativno velik *primanjkljaj obratnega kapitala NEK*.
- *Negativna razlika* med dejanskim in potrebnim (optimalnim) obratnim kapitalom podjetja (=primanjkljaj obratnega kapitala) se je v letu 1997 povečala kar za 14.104 mio SIT in je potem do konca leta 1999 *upadla le za 17,3%*.

Tabela 2: Prikaz izračuna razlike med potrebnim (optimalnim) in dejanskim obratnim kapitalom podjetja Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o.

POSTAVKA		Stalne cene v 1000 SIT			
		31.12.'96	31.12.'97	31.12.'98	31.12.'99
A	Kapital	61.761.028	59.399.438	62.237.108	65.755.312
B	Dolgoročne obveznosti	65.780.288	56.642.822	46.026.260	45.103.005
C	Dolgoročne rezervacije	0	0	0	0
D	Stalna sredstva	98.221.204	99.123.688	100.629.471	103.749.730
E	Dolgoročne terjatve iz poslovanja	10.031.174	9.947.878	588.487	6.579.162
F	Dejanski OBK (A+B+C-D-E)	19.288.938	6.970.694	7.045.410	529.425
G	Prihodki (denarni)	16.818.498	17.271.708	15.968.132	15.765.740
H	Povprečne obv. do dobaviteljev ***	8.898.676	10.545.325	14.641.659	14.375.810
I	Koef. obračanja obv. do dob. (G/H)	1,89	1,64	1,09	1,10
J	Odhodki (denarni)	13.889.782	14.303.108	13.049.926	12.737.775
K	Povprečna obratna sr. (Terj.+Zal.) ***	21.368.895	26.879.847	26.517.879	22.585.995
L	Dejanska obratna sredstva (Terj.+Zal.)	25.924.051	27.835.642	25.200.115	19.971.875
M	Koef. obračanja obratnih sr. (J/K)	0,65	0,53	0,49	0,56
N	Optimalni kr. koeficient ((GxI)/(JxM))	3,52	3,72	2,71	2,41
O	Potrební (optimalni) OBK ((N-1)/N)xL)	18.560.918	20.346.628	15.906.988	11.673.934
PRESEŽEK (+) oz. PRIMANJKLJAJ (-) OBK (F-O)		728.020	-13.375.934	-8.861.578	-11.144.509

*** Povprečne kategorije so izračunane kot (začetno stanje+končno stanje) / 2 . Podatek o povprečnih obveznostih do dobaviteljev in povprečnih obratnih sredstev v letu 1996 ni izračunan, ampak pridobljen neposredno v računovodstvu NEK.

OBK = obratni kapital

ODHODKI (denarni) = stroški blaga, materiala in storitev

PRIHODKI (denarni) = odhodki (denarni) + stroški dela

VIR: Priloga 1 in Priloga 2.

Za dokončno oceno kapitalske ustreznosti NEK bi bilo sicer potrebno analizirati tudi tveganje spremembe sposobnosti obnavljanja kratkoročnih posojil, vendar lahko že brez tega oblikujemo sklep, da možnost zmanjšanja sposobnosti obnavljanja kratkoročnih posojil in velika odvisnost od potencialnih sprememb pogojev izposoje *predstavlja povečano tveganje v zvezi z zagotavljanjem tako kratkoročne, kot tudi dolgoročne plačilne sposobnosti NEK.*

Ker torej stanje primanjkljaja obratnega kapitala podjetja NEK predstavlja povečano tveganje v zvezi z zagotavljanjem plačilne sposobnosti, *bi morali v podjetju sprejeti ustrezne ukrepe, s katerimi bi zagotovili ustreznost kapitala podjetja v smislu določb ZFPPOd.*

Če zanemarimo spremembe v rezervah obratnega kapitala podjetja, je možno kapitalsko ustreznost NEK zagotoviti na 2 načina, in sicer:

- s povečanjem obsega dejanskega obratnega kapitala in / ali
- z zmanjšanjem obsega optimalnega obratnega kapitala podjetja.

Povečanje *obsega dejanskega obratnega kapitala podjetja* NEK je možno zagotoviti s povečanjem lastniškega kapitala podjetja, s povečanjem dolgoročnih dolgov ali z zmanjšanjem stalnih sredstev podjetja.

1. Povečanje lastniškega kapitala podjetja

NEK je v celotnem preučevanem obdobju od leta 1996 do leta 1999 ustvarjala pozitiven rezultat iz poslovanja (glej tudi Prilogo 2, postavko J) in, z izjemo leta 1997, negativni celotni rezultat iz rednega delovanja. To pomeni, da ima podjetje prevelike finančne obveznosti glede na svojo sposobnost ustvarjanja dobička iz poslovanja.

Tabela 3: *Analiza izbranih podatkov o poslovni uspešnosti podjetja, Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o.*

POSTAVKA		Stalne cene v 000 SIT		INDEKS 1999 / 1996
		1996	1999	
A	Kosmati donos iz poslovanja	30.078.230	23.970.285	80
B	Stroški blaga, materiala in storitev	16.818.498	15.765.739	94
C	Amortizacija, odpisi obratnih sredstev in drugi odhodki poslovanja	11.648.043	7.462.130	64
D	Odhodki iz poslovanja - skupaj (B+C)	28.466.541	23.227.869	82
E	Dobiček iz poslovanja (A-D)	1.611.689	742.415	46
F	Izguba iz financiranja	-2.501.112	-1.853.222	74
G	Izguba iz rednega delovanja (E+F)	-889.423	-1.110.806	125

VIR: Priloga 2.

Kosmati donos iz poslovanja se je v preučevanem obdobju znižal za 20%. Zmanjšanju prihodkov iz poslovanja so se v podjetju sicer prilagodili z zmanjšanjem odhodkov iz poslovanja, vendar predvsem na podlagi zniževanja stroškov iz naslova amortizacije, odpisov obratnih sredstev in drugih odhodkov iz poslovanja (36-odstotno znižanje v letu 1999 v primerjavi z letom 1996), medtem ko so se stroški blaga, materiala in storitev, ki so neposredno odvisni od obsega proizvodnje (oz. prodaje), v letu 1999 v primerjavi z letom 1996 znižali le za, vsega, 6%. Na podlagi slednjega ocenjujemo, da sta za navedeno stanje možna predvsem 2 osnovna razloga:

A) znižal se je fizični obseg prodaje, temu pa so se v podjetju v nezadostni meri prilagodili z znižanjem spremenljivih stroškov proizvodnje in/ali

B) znižala se je prodajna cena za enoto prodane kWh električne energije.

V NEK bi morali analizirati navedena možna vzroka za znižanje dobička iz poslovanja in na podlagi zaključkov sprejeti ustrezne ukrepe, s katerimi bi povečali raven dobička iz poslovanja ter posledično poskušali zagotoviti pozitiven celotni rezultat poslovanja podjetja. Na ta način bi prispevali tudi k povečanju obsega dejanskega obratnega kapitala podjetja ter s tem k izboljšanju kapitalske ustreznosti podjetja.

2. Povečanje dolgoročnih dolgov

Naslednji način, s pomočjo katerega je možno povečati obseg dejanskega obratnega kapitala NEK in na ta način znižati tveganje pojava plačilne nesposobnosti podjetja, je povečanje dolgoročnih dolgov podjetja.

Tabela 4: Analiza izbranih podatkov o obveznostih do virov sredstev podjetja, Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o.

POSTAVKA		Stalne cene v 000 SIT		INDEKS
		1996	1999	1999 / 1996
A	Dolgoročne obveznosti	65.780.288	45.103.005	69
B	Kratkoročne obveznosti	7.411.046	20.719.461	280
C	Obveznosti skupaj (A+B)	73.191.334	65.822.466	90
D	Obveznosti skupaj / Obveznosti do virov sredstev	54%	50%	-

VIR: Priloga 1.

Dolgoročne obveznosti NEK so se v letu 1999 znižale za 31% v primerjavi z ravniyo v letu 1996. Na drugi strani so se močno povečale kratkoročne obveznosti podjetja, vendar se je raven celotnih obveznosti podjetja v preučevanem obdobju znižala za 10%. V smislu izboljšanja kapitalske ustreznosti podjetja bi morali v NEK preučiti možnosti za preoblikovanje kratkoročnih v dolgoročne obveznosti, vendar bi bilo pri tem potrebno na ustrezen način upoštevati tudi posledično povečanje stroškov financiranja.

3. Zmanjšanje stalnih sredstev in dolgoročnih terjatev iz poslovanja

Tabela 5: Analiza izbranih podatkov o premoženju podjetja, Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o.

POSTAVKA		Stalne cene v 000 SIT		INDEKS
		1996	1999	1999 / 1996
A	Opredmetena osnovna sredstva	97.955.658	103.568.844	106
B	Dolgoročne finančne naložbe	265.546	180.886	68
C	Stalna sredstva (A+B)	98.221.204	103.749.730	106
D	Dolgoročne terjatve iz poslovanja	10.031.174	6.579.162	66
E	Stalna sredstva + Dolgor. terj. iz poslovanja	108.252.378	110.328.892	102

VIR: Priloga 1.

Dolgoročna sredstva NEK (stalna sredstva + dolgoročne terjatve iz poslovanja) so se v preučevanem obdobju povečala za 2%. Pri tem so se opredmetena osnovna sredstva podjetja povečala za 6%, medtem ko so se dolgoročne finančne naložbe in dolgoročne terjatve iz poslovanja v letu 1999 v primerjavi z letom 1996 znižale za 32% oz. za 34%. Ocenjujemo, da bi morali v NEK v okviru ukrepov za izboljšanje kapitalske ustreznosti nameniti osrednjo pozornost ukrepom za omejitev naraščanja

opredmetenih osnovnih sredstev²⁸, pri tem pa vztrajati na načrtani poti zniževanja dolgoročnih finančnih naložb in dolgoročnih terjatev iz poslovanja.

Obseg *optimalnega obratnega kapitala* NEK pa je možno zmanjšati z ukrepi za povečanje koeficienta obračanja zalog in kratkoročnih terjatev do kupcev (=skrajšanjem števila dni vezave) ter z ukrepi za zmanjšanje koeficienta obračanja obveznosti do dobaviteljev (=podaljševanjem plačilnih rokov za plačilo obveznosti).

4. Povečanje koeficienta obračanja obratnih sredstev in zmanjšanje koeficienta obračanja obveznosti do dobaviteljev

Tabela 6: *Analiza koeficientov obračanja obratnih sredstev in obveznosti do dobaviteljev podjetja, Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o.*

POSTAVKA		1996	1999
A	Koeficient obračanja obveznosti do dobaviteljev	1,89	1,10
B	Povprečno število dni do poplačila nastalih obveznosti do dobaviteljev	193	332
D	Koeficient obračanja obratnih sr. (Terj.+Zal.)	0,65	0,56
E	Povprečno št. dni vezave obratnih sr. (Terj.+Zal.)	562	652

VIR: Tabela 2, str. 44.

Koeficient obračanja obveznosti do dobaviteljev podjetja se je v preučevanem obdobju znižal iz 1,89 v letu 1996 na 1,10 v letu 1999, kar pomeni, da se je povprečno število dni do poplačila nastalih obveznosti povečalo za 139 dni. To je posledično vplivalo na manjšo potrebo po obratnem kapitalu NEK. Na drugi strani pa se je povprečno število dni vezave obratnih sredstev (zalog in kratkoročnih terjatev iz poslovanja) v poslovnem procesu podjetja povečalo iz 562 dni v letu 1996 na 652 dni v letu 1999. Slednje je vplivalo na večjo potrebo po obratnem kapitalu podjetja. Sklepamo, da bi se morali v NEK v svojih prizadevanjih za znižanje obsega optimalnega kapitala podjetja osredotočiti predvsem na analizo obračanja posameznih sestavin obratnih sredstev, kar prikazujemo v Tabeli 7.

²⁸ Omejevanje je možno samo do določene meje, saj se moramo zavedati, da je eden izmed *osnovnih* ciljev poslovanja NEK tudi zagotovitev *varnega* delovanja elektrarne, za kar pa so potrebne nenehne izboljšave njenih pogonskih delov, ki terjajo velika vlaganja v njena opredmetena osnovna sredstva.

Tabela 7: Analiza koeficientov obračanja zalog in kratkoročnih terjatev iz poslovanja podjetja, Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o.

POSTAVKA		1996	1999
A	Stroški blaga, materiala in storitev (v 000 SIT)	13.889.782	12.737.775
B	Povprečne kratkoročne terj. iz poslovanja*** (v 000 SIT)	12.700.378	10.330.109
C	Koeficient obračanja kr. terj. iz poslovanja (A / B)	1,09	1,23
D	Povprečno št. dni vezave kr. terj. iz poslovanja	335	297
E	Povprečne zaloge *** (v 000 SIT)	8.668.517	12.255.887
F	Koeficient obračanja zalog (A / E)	1,60	1,04
G	Povprečno št. dni vezave zalog	228	351

*** Povprečne kategorije so izračunane kot (začetno stanje+končno stanje) / 2 . Podatek o povprečnih kratkoročnih terjatvah iz poslovanja in povprečnih zalogah v letu 1996 je pridobljen neposredno v računovodstvu NEK.

VIR: Priloga 1 in Priloga 2.

V preučevanem obdobju se je povprečno število dni vezave kratkoročnih terjatev iz poslovanja podjetja NEK zmanjšalo za 38 dni, medtem ko se je povprečno število dni vezave zalog v letu 1999 v primerjavi z letom 1996 povečalo za 123 dni. Tako ocenjujemo, da morajo v NEK, v skladu z ambicijami zmanjševanja potreb po obratnem kapitalu podjetja, usmeriti večino svojih naporov v prizadevanja za zmanjšanje obsega zalog na neko optimalno raven, ki bi še zagotavljala nemoteno in varno delovanje elektrarne.

SKLEP

Temeljni namen sprejetja Zakona o finančnem poslovanju podjetij (ZFPPod) je prispevati k izboljšanju finančne discipline slovenskih podjetij. Gre za sistemski zakon, ki ureja več sklopov za utrjevanje finančne discipline, v diplomski nalogi pa smo preučili tistega, ki se nanaša na zahtevo o kapitalski ustreznosti podjetja.

ZFPPod v 6. členu določa, da mora kapitalna družba v vsakem trenutku razpolagati z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste dejavnosti, ki jih opravlja, ter glede na tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh poslov. Pri tem moramo kapital obravnavati iz poslovnofinančnega vidika – kot stanje celotnega dolgoročnega financiranja. Ustrezni kapital podjetja tako opredeljujeta dva vidika: ustrezeni obseg in ustrezna struktura (lastniški : dolgovani kapital). Osnovni namen zagotavljanja kapitalne ustreznosti podjetja z vidika ZFPPod je predvsem v težnji po zmanjševanju tveganj v zvezi s plačilno sposobnostjo podjetja. Na slednjo pa neposredno vpliva predvsem obseg kapitala, njegova struktura pa le posredno, preko njenega vpliva na poslovni izid in s tem na ohranjanje oz. povečevanje lastniškega kapitala. Zato se je potrebno, v okviru nalog finančne funkcije za zagotavljanje

kapitalske ustreznosti podjetja, osredotočiti v prvi vrsti na problem ustreznega obsega kapitala. V naslednjem koraku, ko v podjetju že ugotovijo, kakšen je optimalni obseg kapitala, in ko sprejemajo določene ukrepe, s katerimi naj povečali (oz. zmanjšali) obseg kapitala, pa morajo v podjetju v okviru finančne funkcije zagotoviti ustrezno usklajenost nalog za zagotovitev kapitalске ustreznosti z nalogami optimizacije strukture kapitala podjetja.

Zakon ne ponuja natančnih meril za določanje kapitalске ustreznosti, ampak le navaja, da je podjetje kapitalsko neustrezno, če je izguba tekočega leta, skupaj s prenesenimi izgubami iz prejšnjih let, dosegla polovico osnovnega kapitala družbe. To nikakor ne pomeni, da je podjetje v vseh drugih primerih avtomatično kapitalsko ustrezno, zato je potrebno v podjetju vzpostaviti ustrezni informacijski sistem za spremljanje kapitalске ustreznosti in pri tem v prvi vrsti upoštevati poslovnofinančna načela, ki jih je izdal Slovenski inštitut za revizijo. V ta namen je bil v domači strokovni javnosti zasnovan teoretični model kapitalске ustreznosti podjetja, s pomočjo katerega lahko ugotavljamo oz. spremljamo kapitalsko ustreznost konkretnega podjetja ter na ta način ugotovimo, ali podjetje razpolaga z ustreznim kapitalom v smislu določb ZFPPod.

Bergantov model je zasnovan na spoznanju, da je v skladu s Kodeksom poslovnofinančnih načel opredelitev ustreznega kapitala podjetja, kot ga zahteva določilo ZFPPod, pravzaprav problem opredelitve ustreznega obsega obratnega kapitala; slednji pa je sestavljen iz optimalnega obsega obratnega kapitala, ki ga opredeljujejo posebnosti dejavnosti podjetja in posebnosti podjetja samega, ter rezervnega obratnega kapitala, ki izhaja iz potrebe po obvladovanju tveganj, ki jim je podjetje pri svojem poslovanju izpostavljeno. V skladu z modelom temelji ocenjevanje kapitalске ustreznosti podjetja na ugotavljanju razlike med potrebnim obratnim kapitalom podjetja (=optimalni obseg obratnega kapitala + potrebna rezerva obratnega kapitala) in dejanskim oz. razpoložljivim obratnim kapitalom (=dejanski obseg obratnega kapitala + dejanska rezerva obratnega kapitala) preučevanega podjetja. Ocenjena razlika je lahko pozitivna (presežek obratnega kapitala), negativna (primanjkljaj obratnega kapitala) ali enaka nič. Podjetje je »popolnoma« kapitalsko ustrezno le v zadnjem primeru, saj lahko dolgoročno prevelik presežek obratnega kapitala tudi kaže na določeno stopnjo kapitalске neustreznost podjetja, vendar pa ima na plačilno sposobnost podjetja hujše in bolj neposredne posledice primanjkljaj obratnega kapitala. Predstavljeni teoretični model kapitalске ustreznosti podjetja je v svoji razviti obliki lahko izražen tudi z relativnimi števili, in sicer v obliki stopnje dolgoročnega financiranja kratkoročnih sredstev ali kratkoročnega koeficienta, s čimer je omogočena tudi lažja primerjava gibanj v času (v okviru enega podjetja) oz. prostoru (med različnimi podjetji).

Zmanjšanje razlike med ustreznim in dejanskim obratnim kapitalom podjetja in s tem izboljšanje kapitalске ustreznosti je možno doseči s pomočjo treh vrst ukrepov, in

sicer: s spremembo obsega razpoložljivega obratnega kapitala (spreminjanje lastniškega kapitala, dolgoročnih dolgov, stalnih sredstev in/ali dolgoročnih terjatev iz poslovanja), s spremembo obsega optimalnega obratnega kapitala (spreminjanje obsega oz. koeficientov obračanja zalog, kratkoročnih terjatev in obveznosti do dobaviteljev) ali s spremembo rezervnega obratnega kapitala.

Predstavljeni model ocenjevanja kapitalске ustreznosti podjetja je eden izmed možnih teoretičnih pristopov na področju oblikovanja informacij o ustreznosti kapitala posameznega podjetja v smislu zahtev ZFPPod. Gre za statičen model, kar pomeni, da lahko z njegovo pomočjo ocenimo ustreznost kapitala kapitalске družbe v izbranem časovnem trenutku. Za pridobitev ustreznih informacij o značilnih smereh razvoja pa je potrebno kapitalsko ustreznost podjetja spremljati v daljšem časovnem obdobju in nikakor ne le na letni ravni, na osnovi podatkov iz rednih letnih računovodskih poročil. Ob tem je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da gre za splošen model, ki upravam podjetij sicer podaja določene informacije za ustrezno odločanje in za zmanjšanje tveganja v zvezi z dolgoročno plačilno sposobnostjo, vendar mora hkrati vsako posamezno podjetje vanj na ustrezen način vključiti tudi svoje specifične dejavnike in okoliščine, da bi si na ta način dejansko zagotovilo svojemu poslovanju primerno kapitalsko ustreznost, ki bo posledično v največji možni meri prispevala k zmanjšanju tveganja plačilne nesposobnosti podjetja, s čimer bo dosežen eden izmed temeljnih namenov ZFPPod.

V zadnjem delu naloge smo s pomočjo teoretičnega modela ocenili kapitalsko ustreznost javnega podjetja Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o. (NEK), v štirih izbranih zaporednih trenutkih, na dan, 31.12.1996-1999. S primerjavo razlike med dejanskim in optimalnim obsegom obratnega kapitala podjetja smo ugotovili, da je imela NEK v vseh preučevanih trenutkih, razen 31.12.1996, primanjkljaj obratnega kapitala. To pomeni, da je bilo podjetje, v smislu določb ZFPPod, praviloma kapitalsko neustrezno. Ker takšno stanje predstavlja povečano tveganje v zvezi z zagotavljanjem plačilne sposobnosti podjetja, bi morali v NEK z ukrepi za povečanje obsega dejanskega obratnega kapitala (povečanje lastniškega kapitala oz. dolgoročnih dolgov, zmanjšanje stalnih sredstev oz. dolgoročnih terjatev iz poslovanja) in/ali z ukrepi za zmanjšanje optimalnega obsega obratnega kapitala (podaljševanje plačilnih rokov dobaviteljem, skrajšanje dnevov vezave zalog in kratkoročnih terjatev) to tveganje ustrezno zmanjšati in na ta način zagotoviti kapitalsko ustreznost podjetja.

LITERATURA

1. ALEXANDER David, NOBES Cristopher: Finacial accounting: an international introduction. Harlow: Pearson Education limited, 2001. 475 str.
2. BEBBINGTON Jan, GRAY Rob, LAUGHLIN Richard: Financial accouting: Practice and Principles. 3rd Edition. B.k.: Thomson Learning, 2001. 452 str.
3. BERGANT Živko: Sistem kompleksne analize finančnega položaja podjetja. Ljubljana: Iteo-Inštitut za trženje, ekonomiko in organizacijo, 1993. 263 str.
4. BERGANT Živko: Ali so kratkoročni, pospešeni in hitri koeficient res informacije o kratkoročni plačilni sposobnosti? Zbornik 31. Simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji. Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije, 1999, str. 395-410.
5. BERGANT Živko: Kapitalska ustreznost podjetja. Economic and Business Review, Ljubljana, 2 (2000a), 5-6, str. 79-97.
6. BERGANT Živko: Izvajanje zakona o finančnem poslovanju podjetij. IKS: Revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 26 (2000b), 9, str. 65-92.
7. DUHOVNIK Meta: Povezanost med financami in računovodstvom podjetja. Zbornik 30. Simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji. Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije, 1998, str. 379-390.
8. FILIPIČ Drago, MARKOVIČ-HRIBERNIK Tanja: Osnove financ. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1998. 221 str.
9. FILIPIČ Drago, MLINARIČ Franjo: Temelji podjetniških financ. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1999. 199 str.
10. HIRT A. Geoffrey, BLOCK B. Stanley: Foundations of Financial Management. 9th Edition. B.k.: Irwin McGraw-Hill, 2000. 682 str.
11. HOČEVAR Marko, IGLIČAR Aleksander, ZAMAN Maja: Osnove računovodstva. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 303 str.
12. JACKSON Steve, SAWYERS Roby: Managerial Accounting: A focus on decision making. B.k.: Harcourt College Publishers, 2001. 486 str.
13. KAVČIČ Slavka: Organizacijski ustroj računovodske službe in njeno razmerje do finančne službe. Zbornik referatov 33. Simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji. Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije, 2001, str. 153-166.
14. PLAVŠAK Nina, BERGANT Živko: Uporaba zakona o finančnem poslovanju podjetij v poslovni praksi. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2000. 53 str.
15. TURK Ivan, KAVČIČ Slavka, KOKOTEC-NOVAK Majda: Poslovodno računovodstvo. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1998. 620 str.

16. TURK Ivan et. al: Finančno računovodstvo. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1999. 841 str.
17. VERBINC Franci: Slovar tujk. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1989. 770 str.

VIRI

1. Interni viri NEK, d.o.o. :
 - Skrajšan prikaz postavk bilance stanja NEK, d.o.o., na dan 31.12.1996, 31.12.1997, 31.12.1998 in 31.12.1999;
 - Strnjen prikaz postavk izkaza uspeha NEK, d.o.o., za obdobje 1996, 1997, 1998 in 1999
2. Kodeks poslovnofinancijskih načel. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1998.
3. Slovenski računovodski standardi 2001. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, Januar 2002.
4. Slovenski inštitut za revizijo. [URL: <http://www.si-revizija.si>], 24.11.2003.
5. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 55/99).

PRILOGE

PRILOGA 1: Podatki o premoženju in velikosti – v stalnih cenah, Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o., 31.12.1996-1999.

PRILOGA 2: Podatki o poslovni uspešnosti – v stalnih cenah, Nuklearna elektrarna Krško, d.o.o., 1996 – 1999.

PRILOGA 2

PODATKI O POSLOVNI USPEŠNOSTI - v stalnih cenah

Naziv podjetja: Nuklearna elektrarna Krško

POSREJEVALNA DEJAVNOST

	31.12.1996	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999	Indeks	Indeks	Indeks
	v 000 SIT	v 000 SIT	v 000 SIT	v 000 SIT	9795	9897	9998
A. Čisti prihodki od prodaje	30.076.431	25.359.889	26.433.481	23.970.285	84	104	91
B. Spr. vrednosti zalog proiz. in nedokončane proiz.	0	0	0	0			
C. Vrednosti usredstvenih lasnih proiz. ali storitev	0	0	877	0			
Č. Drugi prihodki iz poslovanja	1.799	421	0	0	23		
D. KOSMATIDONOSI Z POSLOVANJA	30.078.230	26.360.310	26.434.367	23.970.285	84	104	91
E. Siroški plači materiala in storitev	13.889.782	14.303.108	13.049.926	12.737.775	103	91	98
F. Siroški dela	2.928.716	2.968.600	2.918.206	3.027.964	101	98	104
G. Amortizacija neopred. dolg. sred. in opred. os. sred.	7.283.425	1.936.760	4.720.204	4.296.047	27	244	91
H. Odplati obratnih sredstev	4.364.618	3.887.447	3.362.671	3.166.083	89	87	94
I. Drugi odhodki poslovanja	0	0	0	0			
J. DOBIČEK ALI IZGUBA IZ POSLOVANJA	1.811.689	2.264.395	2.383.351	742.415	140	105	31
K. Prihodki od finančiranja	212.780	888.122	647.325	573.861	417	73	89
L. Odplati dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb	0	0	0	0			
M. Siroški obresti in drugi odhodki finančiranja	2.713.892	2.334.810	4.550.327	2.427.083	86	195	53
N. DOBIČEK ALI IZGUBA IZ REDNEGA DELOVANJA	-889.423	817.706	-1.519.651	-1.110.806			
O. Izredni prihodki	456.359	610.941	157.573	589.005	134	26	374
P. Izredni odhodki	220.681	4.053.627	5.005.936	125.507	1837	123	3
R. CELOTNI DOBIČEK ALI IZGUBA	-653.745	-2.624.980	-6.368.014	-647.308			
S. Davki iz dobička	0	0	0	0			
S. ČISTI DOBIČEK ALI IZGUBA POSLOVNEGA LETA	-653.745	-2.624.980	-6.368.014	-647.308			

Indeks drobnoprodajnih cen (1996=100) / Indeks življenjskih potrebščin (1999)

	31.12.1996	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999
Leto	1,088	1,094	1,075	1,080
Indeks leto (dec/dec)	1,270	1,161	1,080	1,000
Kumulativno	1,033	1,036	1,025	1,038
Indeks dec/povprečje	1,312	1,203	1,107	1,038